

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Důchodový systém a důchodová reforma

Michaela Říhová

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michaela Říhová

Podnikání a administrativa

Název práce

Důchodový systém a důchodová reforma

Název anglicky

Pension system and pension reform

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je přiblížení českého důchodového systému a jeho nevýznamnějších reforem od roku 1993 se zaměřením na výpočty výše důchodů. V teoretické části práce bude provedena literární rešerše na základě českých odborných publikací, které se vztahují k problematice důchodového systému a důchodových reforem v České republice. Hlavním cílem praktické části práce bude porovnání výpočtu výše starobního důchodu v modelových podmínkách. Bude vysvětlen postup při výpočtu starobního důchodu, podklady nutné pro jeho výpočet a bude provedena komparace výsledků.

Metodika

V teoretické části bakalářské práce bude použita metoda deskriptivní. Řešená problematika bude shrnuta s využitím české odborné literatury, která se zabývá důchodovým systémem a důchodovými reformami v České republice od roku 1993. V praktické části práce bude na příkladu modelových osob ukázán komparativní metodou rozdíl ve výpočtu výše starobního důchodu u osoby odcházející do starobního důchodu při dosažení důchodového věku a osoby odcházející do důchodu předčasně. Dále bude provedena komparace výše důchodu osob s rozdílnými příjmy a bude ukázán rozdíl ve výpočtu důchodové dávky s druhým pilířem důchodového spoření a bez něj.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Penzijní systémy, důchodová reforma, starobní důchod, ČSSZ, důchodové pilíře, výpočet důchodu, penzijní připojištění, sociální politika, důchodové spoření, vyměřovací základ.

Doporučené zdroje informací

JANÍČEK, Ladislav, RAIS, Karel, DRDLA, Miloš. Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika. 1. vyd. Praha, Computer Press, 2002. 294 s. ISBN 80-7226-819-8.

KREBS, Vojtěch. Sociální politika. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 566 s. ISBN 978-80-7478-921-2.

LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha: Karolinum, 2014. 102 s. ISBN 978-80-246-2612-3.

PŘIB, Jan, VOŘÍŠEK, Vladimír. Důchodové předpisy s komentářem. 7. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 583 s. ISBN 978-80-7263-736-2.

RUBEŠ, Lukáš. Doplnkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce. Úvaly: Systemia, c2013. 137 s. ISBN 978-80-260-3892-4.

TOMEŠ, Igor a kol. Sociální správa: úvod do teorie a praxe. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál 2009. 304 s. ISBN 978-80-7367-483-0 (brož).

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lenka Kopecká, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 1. 2018

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Důchodový systém a důchodová reforma" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13.3.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lence Kopecké, Ph.D. za odborné vedení, velkou ochotu a cenné rady v průběhu zpracování mé práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali během celé doby studia. Především bych chtěla poděkovat své sestře Daně Říhové, jakožto pracovnice na České správě sociálního zabezpečení za připomínky, které byli k tématu velmi přínosné

Důchodový systém a důchodová reforma

Abstrakt

V bakalářské práci jsou popsány hlavní změny důchodového systému České republiky od roku 1993, především pak malá a velká důchodová reforma. Dále jsou vysvětleny základní typy důchodových systémů, způsoby jejich financování a základní pojmy nutné k pochopení dávkové formule výpočtu důchodové dávky v ČR. V práci jsou charakterizovány jednotlivé důchodové pilíře, včetně druhého pilíře důchodové spoření, který byl zrušen. V této práci lze nalézt informace o tom, jak probíhá výpočet starobního důchodu a jaké výše průměrně důchody dosahují. I přesto, že lidé mají povědomí o tom, že státní důchod nemusí být dostatečný, na budoucí spotřebu stále moc nemyslí a nespoří si včas. Proto jsou příklady doplněny možnostmi spoření do třetího pilíře, kdy je vhodné začít spořit a jaká výše úspor může státní důchod vhodně doplnit.

Klíčová slova: ČSSZ, důchodové pilíře, důchodová reforma, důchodové spoření, penzijní připojištění, penzijní systémy, sociální politika, starobní důchod, vyměřovací základ, výpočet důchodu

Pension system and pension reform

Abstract

The bachelor thesis describes the main changes of the pension system of the Czech Republic since 1993, mainly small and large pension reform. Next are explained the basic types of pension systems, the ways of their financing and the basic terms necessary to understand the batch formula for calculating the pension benefit in the Czech Republic. The bachelor thesis describes the individual pension pillars, including the second pension pillar, which has been cancelled. This bachelor thesis includes information about the calculation of the retirement pension and what amount average pensions reaching. Despite the fact, that people have awareness that the state pension may not be sufficient, they still do not think about future consumption and they do not start saving at the right time. Because of that, examples are filled by savings into the third pillar, when people should start saving, and what amount of savings can appropriately complete the state pension.

Keywords: old-age pension, pension reform, social politics, basic assessment, pension system, CSSA, retirement savings, pension pillars, pension insurance, pension calculation

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	15
3.1 Význam důchodového systému.....	15
3.2 Spotřební výdaje.....	15
3.2.1 Model mezičasové volby	15
3.2.2 Hypotéza životního cyklu	16
3.2.3 Hypotéza permanentního důchodu	16
3.3 Financování spotřeby v důchodovém věku.....	17
3.3.1 Úspory.....	17
3.3.2 Investice	18
3.3.3 Prodej majetku	18
3.3.4 Státní podpory.....	19
3.4 Důchodový systém ČR od roku 1993	19
3.4.1 Období 2003–2005	20
3.4.2 Období 2006-2009	20
3.4.3 Rok 2010.....	21
3.5 Faktory ovlivňující důchodové zabezpečení	21
3.5.1 Demografický vývoj	21
3.5.2 Ekonomické faktory.....	22
3.5.3 Společensko-politické faktory	23
3.6 Základní typy důchodových systémů.....	23
3.6.1 Bismarcův systém	23
3.6.2 Beveridgeův systém.....	24
3.6.3 Příspěvkově definovaný systém.....	24
3.6.4 Dávkově definovaný systém.....	24
3.7 Financování důchodového zabezpečení.....	25
3.7.1 Průběžné financování.....	25
3.7.2 Kapitálové financování	25
3.8 Účast na důchodovém zabezpečení.....	25
3.9 Charakteristika důchodových pilířů	26
3.9.1 Důchodové pojištění – I. pilíř	26
3.9.2 Důchodové spoření – II. pilíř.....	26
3.9.3 Doplnkové penzijní spoření	27

3.10	Druhy důchodů v I. pilíři.....	30
3.10.1	Starobní důchod	30
3.10.2	Starobní důchod před dosažením důchodového věku.....	32
3.10.3	Invalidní důchod	32
3.10.4	Pozůstalostní důchody.....	33
3.11	Důchody a Evropská unie.....	34
3.12	Pravidla pro výpočet důchodu.....	35
3.12.1	Základní pojmy pro výpočet důchodu	35
3.12.2	Valorizace důchodů.....	37
3.13	Důchodová reforma.....	38
3.13.1	Malá důchodová reforma	38
3.13.2	Velká důchodová reforma	40
3.13.3	Aktuální postoj vlády k penzijní reformě	42
4	Vlastní práce	44
4.1	Modelový příklad č. 1 – starobní důchod.....	44
4.2	Modelový příklad č. 2 – situace s kráceným důchodem účastí ve 2. zrušeném pilíři	45
4.3	Modelový příklad č. 3 – předčasný odchod do důchodu.....	46
4.4	Modelový příklad č. 4 – výše důchodu při vysokých příjmech	47
4.5	Modelový příklad č. 5 – důchodové pojištění v zemích EU	48
4.6	Valorizace 2018.....	49
4.7	Spoření.....	51
5	Výsledky a diskuse	52
6	Závěr.....	54
7	Seznam použitých zdrojů.....	56
7.1	Knižní zdroje	56
7.2	Internetové zdroje.....	57
8	Přílohy	60

Seznam obrázků

Obrázek 1-	Vývoj počtu obyvatel ve věku 0-14 a 65 a více let za rok 2016	22
Obrázek 2 -	Relace důchodu ke mzdě.....	51
Obrázek 3 -	Vývoj průměrné čisté mzdy a důchodů v ČR po roce 1989	50

Seznam tabulek

Tabulka 1-	Potřebná doba pojištění	31
Tabulka 2-	Stupně invalidity v ČR	32
Tabulka 3-	Počet důchodů a důchodců, bez výplat do ciziny.....	33
Tabulka 4-	Redukční hranice (RH) od roku 2010 a hodnocení příjmů dle RH v %.....	40

Tabulka 5- Údaje pro 1. modelový příklad.....	44
Tabulka 6 - Údaje pro 2. modelový příklad.....	45
Tabulka 7- Výpočet důchodu č. 2.....	46
Tabulka 8 - Údaje pro modelový příklad č. 3.....	46
Tabulka 9- Výpočet důchodu č. 3.....	47
Tabulka 10 - Údaje pro 4. modelový příklad.....	47
Tabulka 11- Výpočet důchodu č. 4.....	48
Tabulka 12- Výše důchodů po valorizaci.....	49
Tabulka 13 - Průměrná výše starobního důchodu.....	49
Tabulka 14 - Průměrná výše mzdy.....	50
Tabulka 15 - Vklady, naspořené částky a následná měsíční renta v rámci doplňkového penzijního spoření*.....	51
Tabulka 16- Shrnutí výsledků.....	52
Tabulka 17- Výše procentní výměry.....	52

1 Úvod

Důchodový systém je v poslední době jedním z velmi probíraných témat, především proto, že proběhly volby do poslanecké sněmovny a každá z politických stran navrhovala různé změny současného důchodového systému. Důchodový systém tvoří důležitou součást našeho státu, který zajišťuje spotřebu ve stáří, možnost mít prostředky i přesto, že nepracujeme. Jenže je možné, aby stát zajišťoval důstojný důchod, aniž bychom si nemuseli spořit? Už tak je systém důchodového zabezpečení v několikamiliardovém schodku.

Stát se snaží neustále systém měnit a reformovat tak, aby se občané ve stáří měli dobře a nedocházelo k prohlubování schodku důchodového účtu. Důchodový systém v České republice prošel velkou řadou změn. Některé občané ani nepostřehli, některé byli zase tak velké, že nebylo možné si jich nevšimnout. Poslední největší reformou, ačkoliv neúspěšnou, bylo zavedení druhého pilíře důchodového pojištění, známé také jako velká důchodová reforma. Pilíř fungoval jen dva roky, neboť byl výhodný jen pro určitou část občanů a ostatní o něj neměli zájem. V tomto období se reformoval i třetí pilíř, který je dobrovolný a občané mají možnost do něj spořit. Zůstal tak zreformovaný třetí pilíř a stálý první pilíř, do kterého jsou odváděny příspěvky a jsou z něj vypláceny dávky a který zajišťuje určitou solidaritu a zásluhovost. I ten ale prošel určitou reformou, a to hlavně kvůli již zmíněné solidaritě. Systém také ovlivňuje řada faktorů jak ekonomických, tak politických. Nejvýraznějším problémem současnosti je však nepříznivý demografický vývoj, kdy se rodí stále méně dětí a přibývá více důchodců, kteří se dožívají vysokého věku.

První pilíř důchodového systému je dávkově definovaný. Znamená to, že důchodová dávka, kterou důchodci pobírají je počítána na základě dvou složek, základní a procentní výměry. Nejčastěji vyplácenou dávkou a také nejznámější je starobní důchod. Na čem všem závisí, kolik vlastně budou důchodci dostávat, je možnost mít více? Dnes už spousta lidí ví, že důchod od státu není pro každého dostačující, a že je velmi důležité na stáří myslet.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je porovnání výpočtu důchodové dávky starobní důchod v České republice na modelových příkladech osob v rozdílných podmínkách. Je vysvětlen postup při výpočtu a podklady, které jsou nutné pro výpočet. Následně je provedena komparace výsledků. Vedlejší cíle práce navazující na hlavní cíl práce jsou výpočet výše spoření, vhodného pro doplnění důchodové dávky, ale také přiblížení důchodového systému České republiky a jeho reforem od roku 1993.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou přiblíženy základní důchodové reformy důchodového systému České republiky, vývoj důchodových pilířů, typy důchodových systémů a pravidla pro výpočet důchodu formou literární rešerše na základě odborných publikací a internetových zdrojů, které byly nutné pro aktuálnost informací. V práci jsou uvedeny také spotřební výdaje a možnosti zajištění na stáří, které s důchodovými dávkami úzce souvisí.

Praktická část je zaměřena především na výpočty důchodových dávek. Jedná se o starobní důchody žadatelů v modelových podmínkách. Příklady jsou zaměřené na osoby s rozdílnými příjmy a na osoby, které si spořily do druhého důchodového pilíře důchodové spoření. Dále je proveden výpočet důchodů u osob odcházejících do důchodu předčasně a osob, které pracují ve více zemích Evropské unie. Doplněním jednotlivých příkladů je spoření v rámci třetího pilíře doplňkového penzijního spoření. V závěru práce je metodou komparace porovnán rozdíl ve výpočtech a výsledcích.

3 Teoretická východiska

3.1 Význam důchodového systému

V 19. století, kdy docházelo k rozvoji tovární výroby, se obyvatelstvo začalo stěhovat z venkova do měst. Tím začal zanikat jeden z hlavních způsobů zajištění na staří – princip mezigenerační rodiny. Děti bydlely s rodiči a zdědily po nich statek, kde je nechaly dožít a zajistily je na staří, ale ve městech to tak nefungovalo. Proto v některých zemích vznikl systém státní sociální pomoci a státního zaopatření. (Vančurová, Klazar, 2008, s. 10–11.)

Počátkem zajištění na staří byla zásluhovost. Po určité době práce mají osoby právo na rentu, výše závisí na délce pracovní činnosti. Při dřívějším odchodu do důchodu ze zdravotních důvodů byla vyplácena nižší renta. K nejstarším státním zajištěním patří zajištění vojáků a jejich pozůstalých. Do 20. století byli v Rakousko – Uhersku zabezpečováni pouze státní zaměstnanci. V 50. letech začali být zajišťováni všichni zaměstnanci. (Rákosník, Tomeš a kol., 2012, s. 244–245.)

Důchodové pojištění zabezpečuje sociální situace, jejichž následkem dlouhodobě lidé nemají žádný výdělek a nejsou schopni si příjem zajistit. Mezi tyto situace se řadí staří, invalidita, ovdovění a osiření. (Vančurová, Klazar, 2008, s. 12)

3.2 Spotřební výdaje

V průběhu života se disponibilní důchod, tedy příjem člověka mění. Nejdříve roste až do důchodového věku a pak významně klesá. Oproti tomu spotřeba člověka v průběhu života nemá velkých výkyvů. Touto problematikou se zabývají některé dále uvedené ekonomické modely, které zdůvodňují význam a nutnost odložené spotřeby (tedy spoření nějakou formou) pro zajištění nezměněné životní úrovně i při odchodu do důchodu.

3.2.1 Model mezičasové volby

V této teorii od amerického ekonoma Irwinga Fishera z knihy Teorie úroku se rozlišují dvě fáze života spotřebitele – aktivní věk a staří. Předpokladem je, že ve staří bude důchod spotřebitele nižší než v aktivním věku a jeho možnosti jsou dány lineárním mezičasovým rozpočtovým omezením. Rozpočtové omezení je určeno přítomným a budoucím důchodem a úrokem. Úroková míra ovlivňuje přítomnou spotřebu, ale jak, nelze přesně určit. Působí

zde dva efekty – substituční a důchodový. Oba efekty působí protichůdně a rozhoduje ten, který převládne. V případě substitučního efektu se osoba rozhodne pro přítomnou spotřebu, nespoří si a nevyužije tak úrok, který by mu zvýšil úspory. Ale při zvýšení úrokové míry dojde ke zdražení přítomné spotřeby a ta poté klesá a úspory rostou.

(Brčák, Sekerka, 2010, s.50-51)

Pokud je úrok brán jako důchod, jedná se o důchodový efekt. Při zvýšení úrokové míry dojde ke zvýšení důchodu, a to způsobí zvýšení jak přítomné, tak budoucí spotřeby. Na agregátní úrovni jsou oba efekty celkem zanedbatelné, buď se vyrušují anebo nemají velký vliv.

(Brčák, Sekerka, 2010, s. 51)

3.2.2 Hypotéza životního cyklu

Hypotézu vytvořili F. Modigliani, F. Ando a R. Brumberg. Reagovali na Keynesiánskou teorii spotřeby. Zde opět platí, že spotřebitel přemýšlí nad svým přítomným a budoucím důchodem, zároveň chce dosáhnout během svého života rovnoměrné spotřeby.

K tomu, aby spotřeba byla rovnoměrná, musí spotřebitel znát některé údaje, podle kterých je pak schopen předvídat svůj důchod a podle toho si spotřebu naplánovat. Musí znát:

- rok, kdy začne pracovat
- rok odchodu do důchodu
- předpokládaný rok dožití
- čistou mzdu při nástupu do zaměstnání
- čistou mzdu při odchodu do důchodu
- meziroční přírůstek mzdy. (Brčák, Sekerka, 2010, s. 53)

Předpokládá se, že během mládí si vydělává méně, a tak si půjčuje, v aktivním věku vydělává více než spotřebuje, částí tedy splácí dluhy a po splacení dluhů si spoří na stáří. V důchodu žije z naspořených peněz. V realitě ale člověk nedokáže přesně odhadnout svůj celoživotní důchod, v mládí si nepůjčí tolik, kolik by chtěl a existuje spousta neplánovaných událostí, které jeho důchody ovlivňují. Průběh spotřeby tak není rovnoměrný, ale mírně kolísavý.

(Brčák, Sekerka, 2010, s. 53)

3.2.3 Hypotéza permanentního důchodu

Hypotéza od Milтона Friedmana předpokládá, že se důchod spotřebitele skládá ze dvou složek – permanentní a přechodné. Permanentní se nazývá ten důchod, který je spotřebitelem

očekávan a závisí na bohatství spotřebitele a na očekávaných pracovních příležitostech. Člověk mění spotřebu jen u změn, které působí na permanentní důchod, považuje je tedy za stálé. Dojde-li k přechodné změně, reaguje málo nebo vůbec. (Brčák, Sekerka, 2010, s. 53–54.)

3.3 Financování spotřeby v důchodovém věku

Zajistit na stáří se mohou lidé několika způsoby, není dobré se spoléhat pouze na důchodové dávky od státu, které budou v několika příštích letech pravděpodobně nižší, než jsou teď. Důvodem je demografický vývoj – například v roce 1976 se narodilo 187 tisíc dětí, v roce 2016 se narodilo 112 tisíc dětí. (ČSÚ, demografická příručka 2016)

„Z uvedeného příkladu je vidět jedna prostá věc: pravděpodobně budou rychleji přibývat příjemci důchodu než plátcí do systému. Vybraných peněz bude méně a bude se o ně muset podělit více příjemců“ (Srový, 2012, s. 81–82)

Existuje mnoho způsobů spoření a investování, které mohou pomoci k spoření peněz na důchod.

3.3.1 Úspory

Spořit lze na spořicí účty nebo si založit stavební spoření. Spořicí účty patří k nejpoužívanějšímu místu na vklady. Nejvíce se rozšířily po roce 2000 a velkou zásluhu na tom má dnešní ING Konto. Spořicí účty se nejčastěji používají k uložení větší částky peněz nebo k uspoření finanční rezervy na nečekané výdaje. Přístup k penězům mají klienti kdykoliv, kdy potřebují. (Janda, 2012, s. 84)

Stavební spoření je podporováno státem. Maximální vklad činí 20 000 Kč. Na vklady, které během roku uložíme připadá 10 % státní podpora. Je omezena do výše 2000 Kč. Ze spoření lze získat dva úvěry – úvěr ze stavebního spoření s možností snížení daňového základu a spořicí fáze, jejíž výnosy tvoří státní podpora a úrok. Doba stavebního spoření musí být minimálně 6 let, jinak hrozí odejmutí připsané státní podpory.

(Janda, 2012, s. 31, 92–93.)

K dalšímu způsobu, jak si uložit a zhodnotit peníze patří termínované vklady. Mají vyšší úrokovou sazbu než spořicí účty a jsou vhodné pro delší dobu spoření. (Janda, 2012, s. 88)

3.3.2 Investice

I tímto způsobem se lidé mohou zajistit na stáří. Investuje se už vlastně ve III. pilíři důchodového zabezpečení. Pokud se tohoto dobrovolného pojištění lidé neúčastní, mohou investovat jinak. Dá se investovat do krátkodobých či dlouhodobých dluhopisů, do akcií, lze pronajímat nemovitosti, vkládat peníze do banky nebo půjčovat státu nákupem státních pokladničních poukázek. S investováním je spojeno určité riziko. (Srový, 2012, s. 49–58.)

Jestliže se člověk rozhodne investovat na peněžním trhu, lze očekávat nejmenší riziko, peníze se zde spíše ukládají, aby o ně lidé nepřišli. U investování do dluhopisů je riziko vyšší, ale nemusí to být pravidlem – firmy s velkou důvěryhodností investorů bývají bezpečné. Na hodnotu dluhopisů také působí inflace. Nejvíce rizikové jsou akcie, zároveň jsou nejvýnosnější a dobře odolávají inflaci. (Srový, 2012, s. 49–58.)

Nejlepší způsob, jak investovat, je mít diverzifikované portfolio – neinvestovat buď jen do akcií nebo jen do dluhopisů, ale investovat do obou najednou, nejlépe k tomu mít ještě třetí jistotu, jako je např. zmíněný pronájem nemovitosti. (Srový, 2012, s. 74)

3.3.3 Prodej majetku

Ve stáří je mnohem výhodnější vlastnit nemovitost, mít svůj byt, nikoliv být v pronájmu. Pronájem v průběhu života vypadá jako levnější varianta než si platit hypotéku. Ale po zaplacení hypotéky je byt/dům v osobním vlastnictví a lze s ním zacházet podle vlastního uvážení. Díky vlastnictví nemovitosti si lze finančně přilepšit v důchodu. (Svoboda, 2017)

Existují dvě možnosti, jak se zajistit ve stáří díky vlastnictví nemovitosti. Prodej nemovitosti s věcným břemenem a zpětná hypotéka. Tyto modely umožňují důchodcům stále bydlet ve vlastním a k tomu pobírat od kupce či banky měsíční rentu. Používají se především v zahraničí. Prodej nemovitosti s věcným břemenem znamená uzavření kupní smlouvy, kdy kupující zaplatí přibližně čtvrtinu tržní ceny a poté posílá měsíční rentu. S domem může nakládat až po smrti vlastníka. (Svoboda, 2017)

Při zpětné hypotéce banka poskytne důchodcům za nemovitost úvěr a vyplácí jim rentu. Splatnost úvěru je až po smrti vlastníka. (Zámečnicková, 2016)

3.3.4 Státní podpory

Jedná se především o státní sociální podpory. Jsou to dávky, které poskytuje stát osobám ve společensky uznaných sociálních situacích a částečně skrze vyplacení dávek přebírá spoluodpovědnost za vzniklou sociální situaci. K sociálním podporám se řadí přídavek na dítě, porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek a příspěvek na bydlení. (Informace pro občany, 2015)

K státním podporám patří také starobní důchod, ale i ostatní důchodové dávky, neboť skrze výplaty dávek stát zabezpečuje sociální situace, jejichž následkem dlouhodobě lidé nemají žádný výdělek a nejsou schopni si příjem zajistit. (Vančurová, Klazar, 2008, s. 12)

Další podporu od státu představuje tzv. pomoc v hmotné nouzi. Je určena osobám s nízkými příjmy, aby nedošlo k jejich sociálnímu vyloučení. Dávky, které patří na pomoc v hmotné nouzi jsou doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, mimořádná okamžitá pomoc, životní a existenční minimum. (Informace pro občany, 2015)

3.4 Důchodový systém ČR od roku 1993

Důchodový systém byl ještě před rokem 1993 financován ze státního rozpočtu a pojistné odváděné do systému bylo součástí daní. V roce 1993 se pojistné začalo odvádět mimo daňový systém, jako samostatná platba, nadále však tvořilo příjem státního rozpočtu. Důchodové dávky se vyplácely ze státního rozpočtu. (Pensions: old-age, disability, survivor's, 1996, s. 5–6.)

V roce 1994 vzniká dobrovolný III. pilíř – penzijní připojištění se státním příspěvkem, který byl založený na kapitálovém financování a byl zcela dobrovolný. (Pensions: old-age, disability, survivor's, 1996, s. 6)

V roce 1995 byl zaveden povinný I. pilíř důchodového zabezpečení zákonem č. 155/1995 Sb. V tomto zákoně je zakotveno, jakým způsobem se mění konstrukce výpočtu důchodů, zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod, nově se zde definoval invalidní důchod. (Štangová, Tröster, 2010, s. 41)

V letech 1990-1995 docházelo ke zvyšování důchodů, aby se omezily důsledky ekonomické transformace, která vedla k inflaci a odstranily se tak rozdíly v důchodech poskytovaných v různých obdobích. (Pensions: old-age, disability, survivor's, 1996, s. 6)

Další novinkou byla možnost odejít do předčasného důchodu i když bude tento důchod trvale krácený – vyplácí se nižší částka, než kdyby pojištěnci odešli do důchodu při dosažení důchodového věku. (Štangová, Tröster, 2010, s. 41)

3.4.1 Období 2003–2005

V tomto období, konkrétně od 1. ledna 2004 došlo ke zvýšení sazby pojistného na 28 %, zvýšil se věk odchodu do důchodu, odchod do předčasného důchodu byl omezený, stejně jako hodnocení doby studia.

V roce 2004 také vznikly dva týmy, které se podílely na přípravě a vývoji důchodové reformy. Tým první, zvaný Tým expertů, vznikl na základě politické dohody a byl tvořen ze členů politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně parlamentu, ministra práce a sociálních věcí a zástupcem předsedy vlády. Druhý tým, zvaný Výkonný tým, vedl Vladimír Bezděk. Ten napsal v červnu 2005 závěrečnou zprávu, ve které analyzoval návrhy jednotlivých politických stran o důchodové reformě. Na základě této zprávy a z dalších dokumentů vytvořených Ministerstvem financí a Ministerstvem práce a sociálních věcí vznikl návrh: „Dohody politických stran o dalším pokračování důchodové reformy“. Tato dohoda nakonec podepsána nebyla. (Štangová, Tröster, 2010, s. 41)

3.4.2 Období 2006-2009

Po volbách v roce 2006 bylo přijato programové prohlášení vlády, které obsahovalo návrh na důchodovou reformu ve třech etapách. V I. etapě se navazovalo na obsah závěrečné zprávy o dohodě politických stran – návrhy a opatření v této části by měly pomoci k lepší finanční udržitelnosti důchodového pojištění. (Štangová, Tröster, 2010, s. 42, 55–56.)

V II. etapě měly být řešeny otázky ohledně financování důchodového pojištění a soukromých důchodů. Nejvíce se změny týkají soukromých důchodů. Mělo dojít k oddělení majetku penzijních společností a klientů.

Dále by se mělo realizovat zavedení možnosti vytvoření penzijních plánů, je zde v plánu snaha o větší zapojení zaměstnavatele a větší motivace obyvatelstva ke spoření větších částek. (Štangová, Tröster, 2010, s. 42, 55–56.)

V rámci III. etapy mělo dojít k úpravě prvního a třetího pilíře a k zavedení druhého pilíře důchodového pojištění. V letech 2006 až 2008 došlo k přijetí mnoha zákonů, nejednalo se však o výrazné zásahy do zákona. Ale vyšel zákon č. 189/2006 Sb., který je účinný od 1. ledna 2009. Tímto zákonem se změnil podmínky účasti na důchodovém pojištění pro společníky a jednatele s r. o., členům družstev a komanditistům a. s., protože se již nebudou podílet na nemocenském pojištění a dosavadní úprava by pro ně nebyla použitelná. (Štangová, Tröster, 2010, str. 42, 55–56.)

Zákon č. 152/2007 Sb., sjednotil podmínky pro muže i ženy ohledně doby péče o dítě. Všichni budou prokazovat dobu péče o dítě stejně, a to při podání žádosti o důchod, prohlášením o péči a rodným listem dítěte. „*Do té doby museli muži podávat přihlášku zvlášť, aby se vyloučilo duplicitní hodnocení péče o dítě v případě, že o dítě současně pečovala žena.*“ (Štangová, Tröster, 2010, str. 42, 55-56.)

3.4.3 Rok 2010

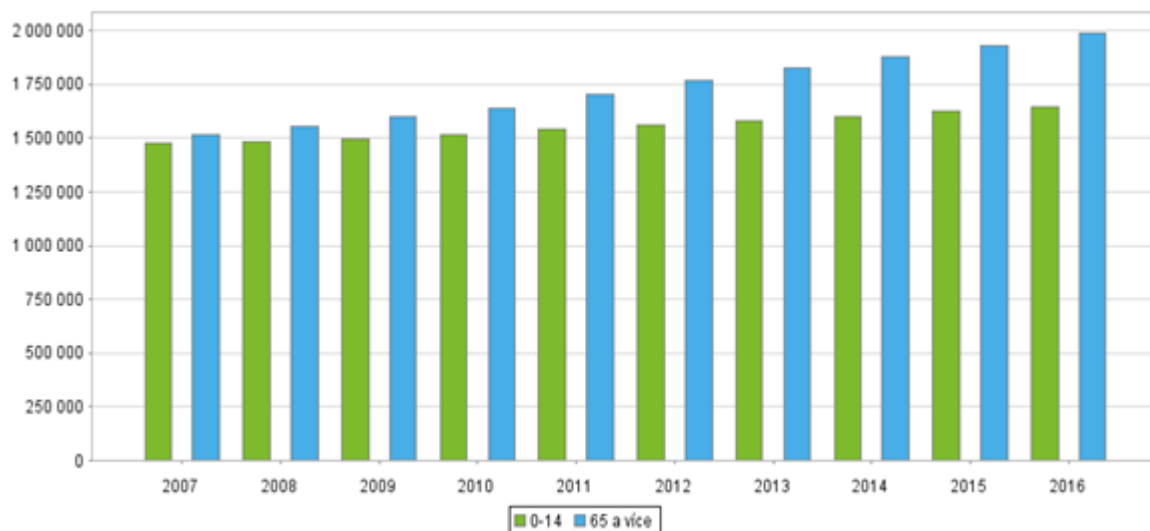
Ke změnám z roku 2010 patří postupné zvyšování důchodového věku a potřebné doby pojištění na 35 let. Dále se snížil počet náhradních dob, které slouží ke stanovení výše procentní výměry důchodu. Většina těchto dob se započítává pouze z 80 %, z původních 100 %. V tomto roce vzniká nový třístupňový systém invalidních důchodů a zároveň se mění výše invalidních důchodů. Velkou změnou je možnost, že pojištěnci mohou pracovat a zároveň pobírat důchod. (Štangová, Tröster, 2010, s. 43, 58)

3.5 Faktory ovlivňující důchodové zabezpečení

3.5.1 Demografický vývoj

V současné době dochází v celé Evropě ke stárnutí populace, snižování porodnosti a prodlužování střední délky života. (Krebs, 2015, s. 190)

Obrázek 1- Vývoj počtu obyvatel ve věku 0-14 a 65 a více let za rok 2016

Zdroj: Vývoj počtu obyvatel ve věku 0-14 let a 65 a více let, Český statistický úřad: Veřejná databáze [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM02&f=GRAFICKY_OBJEKT&z=G&katalog=30845&str=v4&c=v3~3_RP2016

Stárnutí populace má především vliv na vládní výdaje, kterými stát zajišťuje dávky na důchodové zabezpečení, sociální dávky a na zdravotní péči. Vzhledem k tomu, že ženy se dožívají vyššího věku a po smrti zůstávají samy, dochází také k větším výdajům na pozůstalostní důchody.

3.5.2 Ekonomické faktory

K těmto faktorům patří velikost a dynamika vytvoření zdrojů. Zpomalení či pokles ekonomického růstu významně ovlivňuje systém sociálního zabezpečení, jelikož stát se v této situaci snaží omezit výdaje, které jsou určeny do tohoto systému. (Krebs, 2015, s. 190) Pokles ekonomického růstu ovlivňuje nezaměstnanost, která má na sociální zabezpečení také dopad. Při nezaměstnanosti dochází ke snížení příjmů státu a zvýšení jeho výdajů na sociální politiku nebo na předčasné důchody. (Krebs, 2015, s. 190)

K dalším ekonomickým faktorům, které ovlivňují důchodový systém je reakce systému na cenovou a mzdovou dynamiku. Pravidelně dochází k růstu cen, což vede ke zvýšení dávek, zvýšení nákladů institucí, co zabezpečení zajišťují, a to zvedá výdaje do sociálního zabezpečení. Řešením je nastavený mechanismus valorizací. (Krebs, 2015, s. 188)

3.5.3 Společensko-politické faktory

To, jak bude vypadat soustava sociálního zabezpečení, ovlivňuje i společensko-politická situace v zemi. Dříve byl systém ovlivňován ideologiemi a programy vládnoucích stran. Dnes politické strany často používají ve volbách jako základ svých cílů upravování a vylepšování sociálního zabezpečení. Veškeré změny v systému sociálního zabezpečení jsou prováděny pouze ve formě zákonů a k tomu je třeba vyšší politická podpora. (Krebs, 2015, s. 189)

Mezinárodně systém ČR ovlivňuje Evropská sociální charta, která byla ratifikována v roce 1999. Každé dva roky země odevzdává generálnímu tajemníkovi Rady Evropy zprávu o tom, jak jsou plněny pravidla Evropské sociální charty. Také se vstupem do Evropské unie je nutné, aby byl český systém sociálního zabezpečení vytvářen s ohledem na mezinárodní dohody a úmluvy. (Krebs, 2015, s. 189–190.)

3.6 Základní typy důchodových systémů

3.6.1 Bismarcův systém

Tento systém vznikl ve střední Evropě, navrhl ho německý kancléř Otto von Bismarck. Jeho názor byl takový, že ti, kteří nejsou schopni práce v důsledku stáří nebo následkem invalidity, by měli dostávat vyšší dávky od státu, než doposud pobírali. Jelikož v rozpočtu nebylo dost peněz, musel využít příspěvků od zaměstnanců a zaměstnavatelů. Ti odváděli příspěvky podle toho, v jaké byli platové třídě. (Vostatek, 2016, s. 19–20.)

V roce 1889 byl přijat zákon o dělnickém invalidním a starobním pojištění. Starobní důchod byl brán jako zvláštní případ invalidního důchodu. Základem invalidního důchodu byla základní a procentní výměra a říšský příspěvek, přiznán byl po 30 letech pojištění. Důchodového věku dosáhli pojištěnci v 70 letech. Starobní důchod byl tvořen pouze procentní výměrou a říšským příspěvkem. (Vostatek, 2016, s. 19)

V současné době se podle růstu mezd každoročně upravují parametry daného systému a přepočítávají se či zvyšují vyplácené důchody. (Krebs, 2015, s. 208)

3.6.2 Beveridgeův systém

Model vznikl v roce 1942. Pracuje s univerzálními dávkami, které by měly být stejné ve všech situacích, kdy lidé nemají příjem – ve stáří, při invaliditě, v nezaměstnanosti apod. Jedinou výjimku tvoří trvalá invalidita. Tyto univerzální dávky jsou doplňované systémem sociální pomoci a jsou financované z příspěvků na národní pojištění. Za hlavní systém sociálního zabezpečení označoval Beveridge soukromé pojištění. (Vostatek, 2016, s. 7–8.)

Sociální pojištění, které bylo důležitou součástí Beveridgeho sociální politiky, bylo určeno pro všechny, v univerzálních dávkách, jejichž výše se pohybovala na úrovni existenčního minima. Dávky poskytované z příspěvků na národní pojištění byly původně nezávislé na příjmech. Přispívat měl každý, zaměstnanci, zaměstnavatelé i stát.

(Vostatek, 2016, s. 7–8.)

3.6.3 Příspěvkově definovaný systém

Důchod odpovídá pojistnému, který jedinec odváděl, jelikož výše důchodové dávky se stanovuje v momentě nároku na důchod dle výše celkově zaplacených příspěvků.

(Slaný, Krebs, 2004, s. 45)

Má tedy přibližně stejnou výši důchodu jako byl jeho příjem. (Loužek, 2013, s. 43)

3.6.4 Dávkově definovaný systém

Při splnění určitých podmínek a pravidelného placení příspěvků se systém účastníkovi zavazuje, že mu bude vyplácena dávka v určité výši. (Slaný, Krebs, 2004, s. 45)

V tomto systému je výpočet dávky určen konkrétní dávkovou formulí (přesně stanovený postup výpočtu). (Vostatek, 2016, s.18)

Osoby s vyššími příjmy mají nižší důchod, než byl jejich původní příjem a osoby s nižšími příjmy jsou zvýhodněné a míra náhrady předchozích příjmů je u nich vyšší. (Loužek, 2013, s. 45)

3.7 Financování důchodového zabezpečení

3.7.1 Průběžné financování

System průběžného financování se anglicky označuje jako PAYG, ze spojení Pay-as-you-go a znamená to, že vyplacené důchody se financují z aktuálně vybraného pojistného. Tento způsob financování zahrnuje mezigenerační solidaritu, neboť důchody osob, které splnily podmínky přiznání nároku na důchod jsou poskytovány z pojistného generace výdělečně činných. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 180)

System průběžného financování je silně ovlivňován demografickým vývojem, méně ale reaguje na inflaci. (Slaný, Krebs, 2004, s. 44)

3.7.2 Kapitálové financování

Vyplacené důchody jsou v této formě financování poskytovány z pojistného, které bylo vybráno od pojištěnce během jeho výdělečné činnosti. Hodnota vybraného pojistného se navyšuje pomocí investování na trhu, což může být rizikové, a proto je to nevýhodou tohoto financování. Naopak výhodou je, že prodlužování věku důchodců tento systém neovlivňuje. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s.181)

3.8 Účast na důchodovém zabezpečení

"Účast na důchodovém pojištění je povinná pro všechny, kdo splní zákonem stanovené podmínky. Tyto osoby nemohou na základě svého rozhodnutí do systému nevstoupit, případně z něj vystoupit". (Rytířová, 2013, s.12)

Účastníky pojištění můžeme rozdělit na tři hlavní skupiny – zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné a osoby, které se pojištění účastní dobrovolně. Zaměstnanci se povinně účastní, jestliže splňují dobu pojištění a náhradní doby pojištění. Osoby samostatně výdělečně činné se účastní dobrovolně na základě smlouvy, anebo pokud jejich příjem dosahuje určité výše. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 183–185.)

Další osoby povinné účasti na důchodovém pojištění jsou vypsány v zákoně č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Pokud osoba bydlí v jiném státě, a vztahuje se na ni systém sociálního zabezpečení daného státu, je třeba zohlednit mezinárodní pravidla. Mezi tato pravidla patří mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení a tzv. koordinační nařízení EU. (Rytířová, 2013, s. 13)

3.9 Charakteristika důchodových pilířů

3.9.1 Důchodové pojištění – I. pilíř

Jedná se o základní pilíř důchodového systému v České republice, který je dávkově definovaný a průběžně financovaný. Mezi hlavní principy tohoto pilíře patří ekvivalence a sociální solidarita - *"výše důchodů do určité míry závisí na příjmech důchodce, z nichž během své aktivní kariéry odvedl pojistné a osoby s vyššími příjmy dostávají nižší důchody, než by plně odpovídalo odváděnému pojistnému."* (Rytířová, 2013, s. 11)

Nejčastější vyplácenou dávkou z tohoto pilíře je starobní důchod. Mezi další dávky patří důchod invalidní, sirotčí, vdovský a vdovecký.

3.9.2 Důchodové spoření – II. pilíř

Tento pilíř existoval pouze dva roky a poté byl zrušen. Vytvoření pilíře také najdeme pod názvem velká důchodová reforma. Upravoval jej zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření. Tyto zákony nabyly účinnosti 1. ledna 2013.

1. července 2015 byl vyhlášen zákon č. 377/2015 Sb., který tyto zákony mění a ukončuje systém důchodového spoření. (II.pilíř - Důchodové spoření (ukončení), 2013)

Hlavní materiály vytvořil poradní expertní sbor ministerstva práce a sociálních věcí, který byl tvořený především z lobbistů. Pilíř byl zavedený v rychlosti a velké množství politických stran spolu s prezidentem České republiky bylo proti jeho zavedení. (Vostatek, 2016, s. 140, 146)

Byl to příspěvkově definovaný systém a základem bylo fondové financování - *„prostředky účastníků byly spravovány penzijními společnostmi a zhodnocovány investicemi na kapitálových trzích, podle principů kolektivního investování. Po celou dobu byly majetkem daného účastníka a byly mu z nich po skončení spořicí fáze vypláceny dávky.“*

(Rytířová, 2013, s. 45)

Existovaly čtyři zákonem stanovené důchodové fondy, které penzijní společnosti klientům nabízely ke spoření a shromažďovaly v nich prostředky účastníků – konzervativní důchodový fond, důchodový fond státních dluhopisů, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. (Rubeš, 2013, s. 55–57.)

Pilíř byl dobrovolný, ale byl věkově omezený – osoby starší 35 let se důchodového spoření už účastnit nemohly, měly možnost pouze do 6 měsíců od zavedení pilíře. Pokud pojištěnec do pilíře vstoupil, musel v něm zůstat minimálně do dosažení důchodového věku. (Rytířová, 2013, s. 55)

K účasti v důchodovém spoření bylo třeba uzavřít smlouvu o důchodovém spoření s penzijní společností. „*Pro každého účastníka je penzijní společnost povinna vést důchodový účet, na kterém eviduje jeho prostředky a jejich zhodnocení v podobě podílu na majetku v důchodovém fondu (tzv. důchodové jednotky).*“ Penzijní společnost nikdy není vlastníkem prostředků, které u nich klient spoří, pouze s nimi hospodaří a zhodnocuje je. (Rytířová, 2013, s. 47)

Platba pojistného

Sazba pojistného byla 5 %. Pojištěnec si sám spořil 2 % a zbylá 3 % byla odváděna z důchodového pojištění tak, že se snížila sazba pojistného na důchodové pojištění. Tím, že se sníží sazba odvodu pojistného, snižují se poté i částky, ze kterých se počítá důchod. (Rubeš, 2013, s. 41)

Pojistné si účastník platil sám, nebyly zde příspěvky zaměstnavatele ani státu. Účastník byl povinen platit si důchodové spoření v případě, že odváděl pojistné na důchodové pojištění (byl zaměstnaný nebo platil dobrovolně). Pokud se stal nezaměstnaným, či pobýval v zahraničí, a tudíž ani neodváděl pojistné do I. pilíře, neodváděl pojistné ani na důchodové spoření. (Rubeš, 2013, s. 47)

3.9.3 Doplnkové penzijní spoření

Tento pilíř vznikl 1. 1. 2013 společně s důchodovým spořením. Existoval dříve, a to pod názvem penzijní připojištění se státním příspěvkem a zabýval se jím zákon č. 42/1994 Sb. (Rubeš, 2013, s. 83)

Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Tento pilíř byl podporovaný státem. Původně měl vzniknout systém zaměstnaneckých penzí, to bylo zamítnuto. Smlouvu o penzijním připojištění uzavírali občané s penzijním fondem (akciové společnosti). Přispívat mohli zaměstnavatelé a k jejich příspěvkům náležel pojištěnci i státní příspěvek. Výhodou tohoto pojištění byla možnost jednorázového výběru úspor, pojištěnci si mohli vybrat vklady po 50. roku věku (dokonce i po jednom roku spoření), mladí lidé si mohli po 15 letech vybrat polovinu vkladů. (Vostatek, 2016, s. 206)

Další výhodou byl zákon, který vyžadoval nezáporný výnos investic, nevýhodou to, že *„příspěvky účastníků byli součástí majetku fondu, čímž byly výrazně ohroženy případným nevhodným hospodařením fondu.“* (Rytířová, 2013, s. 85)

Silná podpora státu se projevila na počtu uzavřených smluv. V roce 2001 bylo okolo 2,5 milionu účastníků a do konce roku 2001 bylo vyplaceno 16,4 miliardy jako jednorázové vyrovnání.

Uzavřít smlouvu s penzijním fondem bylo možné do listopadu 2012. Účastníci, kteří do tohoto termínu smlouvu uzavřeli, mohou ve spoření pokračovat nadále za stejných podmínek, ale zároveň se jich týkají některé podmínky, které byly zavedeny v lednu 2013. Pilíř penzijního připojištění fungoval stejně jako důchodové spoření. Peníze účastníků byli investovány a zhodnocené investice se jim připisovaly. (Rytířová, 2013, s. 85)

Transformace pilíře

V lednu 2013 došlo k transformaci tohoto pilíře a podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření musely penzijní fondy vyčlenit veškeré prostředky z původního pilíře do tzv. transformovaného fondu. Nejdůležitější změnou je oddělení majetku společnosti od příspěvků účastníků. (Rytířová, 2013, s. 85)

Původně se pilíře mohly účastnit osoby od věku 18 let, novelou zákona došlo ke zrušení věkové hranice a bylo zavedeno tzv. „částečné odbytné“. To se vyplácí v 18 letech ve výši 1/3 úspor, za podmínky doby spoření minimálně 10 let. (Vostatek, 2016, s. 218)

Minimální příspěvek činí 300 Kč měsíčně a maximální efektivní příspěvek činí 1000 Kč měsíčně. Pokud je vložen minimální příspěvek, lze čerpat státní příspěvek 90 Kč a na maximální lze čerpat 230 Kč. Na částku 500 Kč lze čerpat příspěvek 130 Kč. Výše státního příspěvku je zde vyšší než ve stavebním spoření. (Vostatek, 2016, s. 218)

Doplňkové penzijní spoření

V novém pilíři jsou prostředky uloženy v účastnických fondech, které jsou spravovány penzijní společností. Účastníci transformovaného fondu mají nadále výhodu nezápornosti výnosu investic, ale nemohou například využít tzv. předdůchodu, ten se vyplácí pouze účastníkům nového doplňkového spoření. Existuje zde možnost přestupu z transformovaného fondu do účastnického, a to v rámci jedné společnosti a je nevratný. (Rytířová, 2013, s. 86)

Doplňkové penzijní spoření funguje jako běžní investování do podílových fondů. Penzijní společnosti nabízí povinný konzervativní fond. Stát reguluje poplatky, které jsou účastníkům strhávány z účtů. V rámci reformy došlo k vysokému poklesu nákladů pojišťoven. (Vostatek, 2016, s. 214)

Oproti původnímu pilíři si mladí lidé nemohou vybrat polovinu úspor po 15 letech spoření, penzijní společnost nemůže poskytovat doživotní penzi, vyplácí pouze penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu, důchod na určenou dobu a hradí jednorázové vyrovnání. (Vostatek, 2016, s. 216)

Předdůchod

Jedná se o podskupinu starobní penze na určenou dobu. Předdůchod byl zaveden především pro osoby, které vykonávají fyzicky náročnou práci (např. horníci), nakonec se stal dostupným pro všechny účastníky III.pilíře, kromě těch, co jsou v transformovaném fondu. (Vostatek, 2016, s. 217)

Lze ho získat až o 5 let dříve, než klient dosáhne důchodového věku a minimální výše dávky činí 30 % průměrné mzdy. Během výplaty předdůchodu platí stát za klienta pojistné na zdravotní pojištění. Klient během této doby může i pracovat. (Vostatek, 2016, s. 216)

I když jiný příjem klient nemá, díky podpoře státu je tato doba brána jako tzv. vyloučená doba-díky tomu při výpočtu státního starobního důchodu nedojde ke snížení částky počítaného důchodu. (Rytířová, 2013, s. 104)

Jednorázové vyrovnání

Naspořená částka je pojištěnci vyplacena celá najednou, a to za podmínky dosažení důchodového věku a délce spoření minimálně 60 měsíců. Důchodový věk je pro muže i ženy stejný, počet vychovaných dětí se zde nezohledňuje. (Rubeš, 2013, s. 119-120.)

V případě, že dojde k předčasnému ukončení smlouvy, naspořená částka se také vyplácí naráz jako tzv. odbytné. Obě tyto možnosti také platí pro účastníky, kteří uzavřeli smlouvu v původním pilíři a nyní jsou v transformovaném fondu, avšak za lehce pozměněných podmínek. (Rytířová, 2013, s. 102)

3.10 Druhy důchodů v I. pilíři

3.10.1 Starobní důchod

Jak už bylo uvedeno, starobní důchod je nejčastější a nejznámější vyplácenou dávkou z prvního pilíře. K tomu, aby mohl být tento důchod vyplácen, je třeba splnit dvě hlavní podmínky – dosáhnout důchodového věku a získat potřebnou dobu pojištění.

Věk pro získání starobního důchodu se oproti minulosti liší. „*Muži, kteří se narodili před rokem 1936 dosáhli důchodového věku v 60 letech, u žen se zohledňoval počet vychovaných dětí a jejich důchodový věk se pohyboval mezi 53-57 lety.*“ (Rytířová, 2013, s. 33–34.)

Až do roku 2017 platilo, že osoby, které se narodily v roce 1977 půjdou do důchodu v 67 letech a ti, co se narodili po roce 1977 k věku 67 let přičetli dvojnásobek rozdílu mezi svým rokem narození a rokem 1977. (Rubeš, 2013, s. 18)

Dne 1. ledna 2018 nabyl účinnosti zákon č. 203/2017 Sb., který mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně se sjednocuje důchodový věk všech obyvatel. Osobám narozeným v letech 1936-1971 se důchodový věk zjišťuje podle přílohy „Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971.“ Osoby, které se narodily po roce 1971 dosáhnou důchodového věku v 65 letech. (viz Příloha č. 1) (Sbírka zákonů a sbírka mezinárodních smluv, 2017)

Potřebná doba pojištění se počítá z odpracovaných let a náhradní doby pojištění. Doba pojištění je doba, během které trval pracovní poměr nebo jiná výdělečná činnost. Náhradní doba pojištění je naopak doba, kdy osoba nevykonává výdělečnou činnost. (Brejcha, Šantůrček, 1998, s. 115–121.)

Mezi náhradní dobu pojištění patří např. období studia, péče o dítě, péče o osobu závislou, výkon vojenské služby nebo doba, kdy jsou uchazeči nezaměstnaní a jsou přihlášení na úřadu práce. Některé doby jsou započítávány plně anebo částečně. Plně se započítává doba základní vojenské služby, péče o dítě ve věku do 4 let a doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby. (Rytířová, 2013, s. 36–37.)

Tabulka 1- Potřebná doba pojištění

Rok dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: Zdroj: RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263821-5.

Započítání doby pojištění je prováděno na základě údajů především z evidenčního listu důchodového pojištění. Je to doklad, na kterém je zaevidována doba pojištění, osobní údaje občana, výše hrubých výdělků za rok a náhradní doby. Tyto údaje jsou důležité z hlediska přiznání nároku na důchod a jeho výši. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 238)

Výši starobního důchodu i ostatních důchodů počítají zaměstnanci České správy sociálního zabezpečení na základě podané žádosti. Žádost se sepisuje na okresních správách sociálního zabezpečení dle trvalého bydliště pojištěnce. Zaměstnanci ČSSZ mají k dispozici evidenční listy důchodového pojištění. Další doklady, prokazující dobu pojištění, přikládá žadatel k žádosti o důchodovou dávku. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 239)

Česká správa sociálního zabezpečení vystavuje tzv. informativní osobní list důchodového pojištění, a to na písemnou žádost občana. „*O jeho vystavení a zaslání lze požádat kdykoli, jednou ročně je jeho zaslání zdarma. List obsahuje výpis doby pojištění, vyloučených dob a přehledu vyměřovacích základů v evidenci ČSSZ.*“ (Rubeš, 2013, s. 19)

Žadatelé o důchod mají možnost si určit, od kdy chtějí, aby byl jejich důchod přiznán. Jestliže žadatel dosáhl důchodového věku lze o důchod zažádat až 4 měsíce předem. (Podání žádosti o důchod, 2017)

3.10.2 Starobní důchod před dosažením důchodového věku

K získání předčasného starobního důchodu je třeba splnit požadovanou dobu pojištění. „Získat důchod je možné ještě před dosažením důchodového věku a to o 3 roky dříve nebo o 5 let dříve.“ (Rubeš, 2013, s. 21)

Důchod se však trvale krátí za každých započatých 90 dní ode dne, kdy se přiznává starobní důchod do dosažení důchodového věku. Za prvních 360 dní se procentní výměra snižuje o 0,9 %, od 361. dne do 721. se snižuje o 1,2 % a pokud je to více jak 721 dní, snižuje se o 1,5 %. Procentní výměra nesmí být nižší než 770 Kč, to je minimum. (Starobní důchody, 2017)

3.10.3 Invalidní důchod

Nárok na invalidní důchod mají osoby, které nedosáhly věku 65 let a jimž se stal pracovní úraz a následkem toho jsou invalidní nebo dosáhly potřebné doby pojištění. (zákon č. 155/1995 Sb., §38)

Tabulka 2- Stupně invalidity v ČR

Stupeň invalidity	Pokles pracovní schopnosti v %
1.	35-49
2.	50-69
3.	70-100

Zdroj: zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, § 39

Při žádosti o invalidní důchod hraje důležitou roli lékař okresní správy sociálního zabezpečení, který posuzuje, zda je zdravotní stav pojištěnce dlouhodobě nepříznivý anebo nikoliv. Jestliže jde o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, určí se podle poklesu pracovní schopnosti, o jaký stupeň invalidity se jedná. V České republice existují tři stupně invalidity. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 297–298.)

V případě, že pojištěnec dosáhl věku 65 let, a nebyl účastníkem důchodového spoření, zaniká mu nárok na invalidní důchod a vzniká mu nárok na důchod starobní. (zákon č. 155/95 Sb., § 61a)

Pokud pojištěnec splňuje podmínky nároku na invalidní a starobní důchod zároveň a podá žádost o starobní důchod, vyplácí se mu ten, který je vyšší. (zákon č. 155/95 Sb., §58)

Jestliže si o starobní důchod nezažádá, invalidní důchod se automaticky při dosažení důchodového věku přemění na důchod starobní, a náleží mu ve výši invalidního důchodu. (zákon č. 155/95 Sb., § 61a)

3.10.4 Pozůstalostní důchody

Do těchto důchodů patří sirotčí, vdovský či vdovecký důchod a vyplácí se až po smrti pojištěnce. Vdovský důchod se vyplácí vdově po smrti manžela, který pobíral invalidní nebo starobní důchod, zemřel na pracovní úraz anebo dosáhl v době úmrtí potřebné doby pojištění. Stejně podmínky platí pro vdovecký a sirotčí důchod. (Rytířová, 2013, s. 40)

Tabulka 3- Počet důchodů a důchodců, bez výplat do ciziny

k 31.12		2013	2014	2015	2016
počet důchodců		2 857 856	2 863 210	2 873 953	2 892 469
z toho	Ženy	1 715 906	1 715 731	1 718 422	1 721 438
	Muži	1 141 950	1 147 479	1 155 531	1 171 031
Počet vyplácených důchodů		3 482 237	3 485 257	3 492 397	3 508 965
z toho	Starobní	2 340 321	2 355 144	2 376 883	2 395 382
	Invalidní	433 414	428 298	421 655	425 788
	pozůstalostní	705 502	701 815	693 859	687 795

Zdroj: Výroční zprávy: Výroční zpráva 2016, 2016. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2017-10-12]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/vyrocní-zpravy.htm>

3.11 Důchody a Evropská unie

Česká republika je od roku 2004 členem Evropské unie. Díky svobodě pohybu mohou občané pracovat v jakékoliv členské zemi EU a zároveň mají nárok na sociální zabezpečení stejně jako domácí občané. Jelikož zákony EU jsou nadřazeny zákonům členských zemí tak v případě, že bude občan pracovat v jiné členské zemi (nebo i ve více členských zemích), výplata jeho důchodu se bude řídit Nařízením č. 1408/71 a 574/72. (Jak pobírat důchod ze zemí EU?)

V momentě, kdy občan dosáhne důchodového věku podle legislativy dané země, je mu vyplácen důchod ze všech členských zemí, kde pracoval – podmínkou je pojištění v dané zemi po dobu delší než 1 rok. (Jak pobírat důchod ze zemí EU?)

Důchodový věk je v členských zemích odlišný, o penzi občan žádá v zemi, kde dosáhl důchodového věku. Pokud má nárok i na penzi z jiných zemí, kde je důchodový věk jiný, nárok na výplaty této části má až v momentě dosažení důchodového věku v té zemi. Může to mít vliv na celkovou výši důchodu. (Státní důchod ze zahraničí, 2018)

Pokud žadatel splní potřebnou dobu pojištění v jedné zemi, vypočítá se výše vnitrostátního důchodu a teoretická výše důchodu, která zahrnuje i dobu pojištění v jiných členských státech. Žadateli je vyplacena ta částka, která je vyšší. Při nesplnění potřebné doby pojištění se vypočítá pouze teoretická výše a určí se poměrná část důchodu. (Státní důchod ze zahraničí, 2018)

Výše poměrné části důchodu se vypočítá podle jednotlivých záznamů o pojištění z každé země, které jsou uchovávány do doby, kdy občan dosáhne důchodového věku. Důchod je počítán pro všechny žadatele stejně – důchod pro občana z jiného členského státu se vypočítá stejně jako pro občana dané země. (Jak pobírat důchod ze zemí EU?)

Jestliže byl občan pojištěn v jiné zemi kratší dobu než jeden rok a tato doba nebyla dostatečně dlouhá k získání nároku na důchod, nevzniká mu nárok na výplatu poměrného důchodu. Tato doba pojištění nepropadne, vezme se v úvahu v další zemi, kde občan pracoval déle. To zaručuje, že nikdo nebude znevýhodněn jen proto, že pracoval ve více členských zemích EU. (Jak pobírat důchod ze zemí EU?)

Důchod, který žadateli náleží z jiné země se přepočítává na měnu země, kde žadatel bydlí. Stanovuje se směnný kurz pevně čtyřikrát ročně. Úřady důchodového zabezpečení v jednotlivých zemích vyžadují různé dokumenty k žádosti o důchod, obvykle se předkládá doklad o totožnosti a bankovní spojení. (Jak pobírat důchod ze zemí EU?)

3.12 Pravidla pro výpočet důchodu

Všechny důchody se skládají ze dvou částí (tzv. dvousložková konstrukce důchodů) – základní výměra a procentní výměra. Základní výměra je pro všechny stejná a představuje 9 % z průměrné mzdy. Procentní výměra se počítá podle délky pojištění a výše výdělků. (Rytířová, 2013, s. 31)

K výpočtu důchodové dávky je třeba mít výpočtový základ, který se získává konkrétně stanoveným matematickým postupem (dávková formule). (Krebs, 2015, s. 230)

3.12.1 Základní pojmy pro výpočet důchodu

Rozhodné období

Z tohoto období se počítá osobní vyměřovací základ, zahrnují se do něj však roky až po roce 1986. Do rozhodného období se nezahrnuje rok přiznání důchodu. (Krebs, 2015, s. 230)

Vyměřovací základ

Vyměřovací základ tvoří součet hrubých příjmů pojištěnce, ze kterých odvádí zdravotní a sociální pojištění. (Krebs, 2015, s. 231)

Všeobecný vyměřovací základ

Jedná se o průměrnou měsíční mzdu v daném roce. Výši tohoto základu stanovuje vláda na základě údajů z Českého statistického úřadu. (Krebs, 2015, s. 231)

Vyloučené doby

Tyto doby se vylučují z rozhodného období při stanovení vyměřovacího základu. Patří mezi ně např. doba pobírání dávek nemocenského pojištění, doba pobírání plného invalidního důchodu, doba výkonu civilní služby atd. (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 131)

Přepočítací koeficient

Tento koeficient stanovuje vláda. Opět jsou zde důležité údaje z Českého statistického úřadu. Určuje se jako „podíl průměrné měsíční mzdy za první pololetí kalendářního roku, který o jeden rok předchází roku přiznání důchodu a průměrné měsíční mzdy za první pololetí

kalendářního roku, který o dva roky přechází roku přiznání důchodu.“ (Brejcha, Šantrůček, 1998, s. 133)

Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu

Každý rok dochází ke změně obecné mzdové úrovně a inflace, která ovlivňuje hodnoty vyměřovacích základů v jednotlivých letech, které se započítávají pro výpočet důchodu. Tento koeficient slouží k tomu, aby se vliv růstu mzdové úrovně eliminoval a výše součtu vyměřovacích základů odpovídala aktuální hodnotě mzdové úrovně před přiznáním důchodu. (Krebs, 2015, s. 232)

Tento koeficient se určuje jako podíl všeobecného vyměřovacího základu za rok, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu (a násobí se přepočítacím koeficientem) a všeobecného vyměřovacího základu za rok, ve kterém se počítá roční vyměřovací základ. (Krebs, 2015, s. 232)

Roční vyměřovací základ

Roční vyměřovací základ (RVZ) se získá vynásobením úhrnu vyměřovacích základů za kalendářní rok koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. (Krebs, 2015, s. 233)

Také je stanovena jeho maximální výše, a to jako 48násobek průměrné mzdy. Pro rok 2017 se jedná o částku 1 355 136 Kč. Jestliže pojištěnec přesáhne tuto částku, a pracuje u jednoho zaměstnavatele, z přesahující části neplatí pojistné, ale ani se nezahrnuje do vyměřovacího základu. (Výpočet pojistného, 2016)

Osobní vyměřovací základ

K dosažení osobního vyměřovacího základu (OVZ) se nejprve vypočte podíl úhrnu ročních vyměřovacích základů a počtu dnů za rozhodné období, snížených o vyloučené doby, který se násobí průměrným počtem dní v kalendářním měsíci. (zákon č. 155/1995 Sb, ve znění pozdějších předpisů) (Krebs, 2015, s. 234)

Výpočtový základ

V České republice existují tzv. dvě redukční hranice, které upravují výši osobního vyměřovacího základu. Výše redukčních hranic je určena v zákoně. Jestliže výše OVZ nepřekračuje první redukční hranici, jedná se již o výpočtový základ. Pokud ji překročí, započítává se pouze určitým procentem a výpočtový základ se určí redukcí OVZ.

(Krebs, 2015, s. 234)

Z výpočtového základu se určuje procentní výměra. Za každý rok pojištění důchodci náleží 1,5 % z výpočtového základu. Pokud pojištěnec pokračuje ve výdělečné činnosti i po nároku na důchodu, náleží mu 1,5 % za každých 90 dní. (Krebs, 2015, s. 234)

Jestliže pracuje po přiznání starobního důchodu – pobírá tedy tento důchod v plné výši – náleží mu 0,4 % z výpočtového základu za každých 360 dní práce.

(Zákon o důchodovém pojištění-Díl druhý-Výše starobního důchodu)

Při pobírání polovičního starobního důchodu, se důchod zvyšuje o 1,5 % výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů výdělečné činnosti. (Rytířová, 2013, s. 37)

Redukční hranice a koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu se mění každý rok podle nárůstu inflace a mezd.

Prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných od 1. 1. 2017:

- Všeobecný vyměřovací základ za rok 2015 ve výši 27 156 Kč,
- Výše přepočítaného koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2015, který činí 1,0396,
- První redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 12 423 Kč,
- Druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 112 928 Kč,
- Výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu od roku 2017 činí 2 550 Kč

Zdroj: Co se mění v roce 2017? Novinky Ministerstva práce a sociálních věcí, 2017. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/29019>

3.12.2 Valorizace důchodů

Valorizace neboli zvyšování důchodů se provádí každý rok podle údajů získaných z Českého statistického úřadu. Výše valorizace závisí na růstu indexu spotřebitelských cen a na růstu mezd. Zvýšení by mělo odpovídat 1/3 růstu reálných mezd a 100 % růstu úhrnu indexu spotřebitelských cen domácností v daném období. (Krebs, 2015, s. 212)

S platností od 1. 1. 2018 se výpočet valorizace mění. Penze se zvýší o polovinu růstu reálných mezd. Vláda důchody zvyšuje podle růstu cen zboží, které pořizují senioři a

seniorky nebo podle růstu cen pro domácnosti a vybírá tu, která je vyšší. (Vláda zvýšila důchody o 475 korun, vzrostou i platy ve veřejné sféře, 2017)

3.13 Důchodová reforma

K reformám důchodového systému dochází v České republice téměř neustále od roku 1990. Hlavní důvody, proč dochází k důchodovým reformám v současnosti patří již zmíněné stárnutí populace a snižování porodnosti-počet starých roste rychleji, než počet mladých, globalizace, změny v nezaměstnanosti, liberalismus a neoliberalismus. U nás k posledním největším reformám došlo v roce 2010 a 2013. (Štangová, Tröster, 2010, s. 22)

3.13.1 Malá důchodová reforma

Jako malá důchodová reforma je označována novela zákona o důchodovém pojištění č. 220/2011 Sb.

Podnětem k reformě byl fakt, že systém financování PAYG nebude schopný v budoucnu pokrýt budoucí výplaty důchodcům, a proto bylo nezbytné upravit některé parametry. Vytvořil se poradní a expertní sbor pro důchodovou reformu (PES) a spolu s tzv. Bezděkovou komisí navrhovali nové parametry tak, aby se neprohluboval schodek důchodového účtu a aby byl důchodový systém rozpočtově udržitelný. (Loužek, 2013, s. 39–40.)

Nález Ústavního soudu

Velký vliv na malou důchodovou reformu měl náleží Ústavního soudu, který vyšel ve sbírce zákonů č. 135/2010 Sb. Bývalý soudce si stěžoval na nepřiměřenou výši svého invalidního důchodu vůči svým předchozím příjmům. Díky ustanovení § 15 o redukčních hranicích zákona o důchodovém pojištění jeho důchod činil pouhých 19 % z příjmů. (Loužek, 2013, s. 41)

Základní princip státního pilíře je princip solidarity. Osoby s nižšími příjmy odvádí do systému méně peněz než lidé s nadprůměrnou mzdou, ale díky tomuto principu jsou ve stáří celkem dobře hmotně zabezpečeni. Jenže ti, co do systému na výplatu důchodových dávek odvedli několikanásobně více, mají důchod o polovinu menší, než býval jejich příjem. (Loužek, 2013, s. 41)

Ústavní soud po stížnosti soudce začal zkoumat, jestli poměr mezi výší příjmů, pojistného a výší důchodů nevytváří nerovnost mezi účastníky důchodového pojištění a splňuje podmínky přiměřenosti v rámci hmotného zabezpečení na stáří, která je uvedena v článku 30 odst. 1 Listiny základních lidských práv a svobod. (Loužek, 2013, s. 42)

V závěru Ústavní soud uznal, že ustanovení § 15 nevyhovuje poměru mezi výší příjmů, pojistného a vypláčeného důchodu a porušuje ustanovení čl. 1 a č. 3 Listiny základních lidských práv a svobod. Z tohoto důvodu bylo ustanovení § 15 zrušeno. (Loužek, 2013, s. 43)

Pouze dva soudci Ústavního soudu s rozhodnutím nesouhlasili. Argumentovali tím, že lidé s nadprůměrnou mzdou mají dost financí na to, aby se mohli pojistit na stáří sami, třeba smluvním pojištěním, který stát nabízí také. (Loužek, 2013, s. 43)

Dále je systém České republiky dávkově definovaný, nikoliv příspěvkově, tudíž důchod nezávisí přímo na výši odvedeného pojistného. Zároveň je Česká republika vázaná mezinárodními smlouvami, ty však nemají zakotveno, že náhradový poměr mezi důchodem a výší příjmů by měl mít stejnou hodnotu u každého jedince. (Loužek, 2013, s. 43)

I přes různé názory a argumenty vláda prosadila změnu zákona o důchodovém pojištění, a osoby s vyššími příjmy mají vyšší důchody, než jak tomu bylo dosud. *„Naopak k mírnému snížení penzí dojde pro 70 % lidí s hrubým příjmem mezi 12 a 35 tisíci korunami“*. (Loužek, 2013, s. 44)

Další změnou v rámci malé důchodové reformy je zvýšení důchodového věku, změna vzorce pro výpočet starobního důchodu, změna redukčních hranic. Zvyšování důchodů (tzv. valorizace) je od této reformy ukotveno v zákoně a je automatické, dříve bylo v kompetenci vlády. (Loužek, 2013, s. 45)

Tabulka 4- Redukční hranice (RH) od roku 2010 a hodnocení příjmů dle RH v %

Rok	Hodnotí se v %	1. RH	Hodnotí se v %	2. RH	Hodnotí se v %	3. RH	Hodnotí se v %
2010	100	10 500	30	27 000	10	-	-
Do 29.9.2011	100	11 000	30	28 200	10	-	-
Od 30.9.2011	100	10 886	29	28 699	13	98 960	10
2012	100	11 061	28	29 159	16	100 548	8
2013	100	11 389	27	30 026	19	103 536	6
2014	100	11 415	26	30 093	22	103 768	3
2015	100	11 709	26	106 444	0	-	-
2016	100	11 883	26	108 024	0	-	-
2017	100	12 423	26	119 928	0	-	-
2018	100	13 191	26	119 116	0	-	-

Zdroj: MAŘÍK, K., 2016. Co je to redukční hranice? In: Naše důchody [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://www.naseduchody.cz/co-je-to-redukni-hranice.html>

3.13.2 Velká důchodová reforma

Pod pojmem velká důchodová reforma se skrývá především vytvoření druhého pilíře českého důchodového systému – důchodové spoření.

Zavedení tohoto pilíře mělo zajistit dostatek příjmů ve stáří, v případě ztráty živitele a při invaliditě. Chvíli před spuštěním se ale zjistilo, že je nevýhodný pro většinu lidí. (Vostatek, 2016, s. 140, 146)

Podobné pilíře byly vytvořeny na Slovensku, v Polsku a Maďarsku, jenže tam byl zaveden povinný vstup do penzijních fondů a bylo stanovené vysoké procento pojistného. Všechny země na to doplatily, měly obrovské schodky svých důchodových systémů a docházely jim peníze.

V Maďarsku reformu zrušily, úspory se převedly do státního systému. V Polsku jde část příspěvků od občanů do státního rozpočtu a na Slovensku jde část do sociální pojišťovny. I přes to byla reforma v českém důchodovém systému zavedena. (Loužek, 2014)

Podle odhadů mělo vstoupit do pilíře až půl milionu lidí, a to do konce června 2013. (Beneš, 2013)

Do 31. 3. 2015 vstoupilo do II. pilíře 84 383 pojištěnců. (Vostatek, 2016, s. 143)

Nevýhodou pilíře bylo nízké procento odváděného pojistného, které by moc nezvýšilo budoucí důchody a převod 3 % ze státního pilíře byl výhodný především pro lidi s vysokým příjmem. (Loužek, 2013)

Existence druhého pilíře i přes malou účast odčerpávala velkou částku peněz z prvního pilíře, což byl jeden z hlavních důvodů ukončení důchodového spoření. V roce 2014 vyhrála volby ČSSD a poté rozhodla o skončení druhého pilíře. (Jansová, Kottová, 2015)

Novela z 1. 7. 2015 ukončila přijímání nových klientů do tohoto pilíře. Poslední pojistné bylo možné odvést do prosince roku 2015. Celý pilíř se likvidoval během roku 2016. Pokud pojištěnci nechtěli, aby se jim krátil státní starobní důchod, mají možnost do konce roku 2017 doplatit pojistné na důchodové pojištění. Zbylé peníze se doporučuje převést do pilíře doplňkového penzijního spoření. Tento způsob ukončení vede k výpadkům státního rozpočtu o 1,7 miliardy korun. (Vostatek, 2016, s. 147)

V případě, že peníze nedoplatili a doba pojištění se kryje s dobou účasti na důchodovém spoření, výše procentní výměry se vypočte sazbou 1,2 % výpočtového základu, jinak „by došlo k neodůvodněnému zvýhodnění účasti na důchodovém spoření“. (Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2015, 2016)

Zákonem č. 377/2015 Sb. bylo definitivně provedeno ukončení pilíře. To, jak jsou ovlivněni účastníci spoření, upravuje ustanovení § 105c zákona o důchodovém pojištění. (Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2015, 2016)

3.13.3 Aktuální postoj vlády k penzijní reformě

V roce 2017 se konaly ve dnech 20. a 21. října volby do Poslanecké sněmovny. Všechny strany vedly velké kampaně, aby nalákaly voliče. Každá strana uvedla svůj předvolební program, kde uvádějí změny, které provedou, pokud budou zvoleni. V těchto programech byl uveden i bod týkající se penzijní reformy.

Skoro všechny strany se dohodly na tom, že je třeba podporovat třetí pilíř dobrovolného připojištění. Odmítají znovu zavést systém s druhým pilířem (kromě TOP 09, ta chtěla zavést debatu o opětovném zavedení druhého pilíře). (Havliigerová, 2017)

Vítězná strana ANO 2011 trvá na udržení systému se základní a procentní výměrou, základní chce navýšit na 10 %. Podle některých odborníků je to nevýhodné – vyplatilo by se to jen osobám, které pobírají důchod nižší než 11 200 Kč a změna by také snížila zásluhovost penzí. (Plán na zvýšení penze podle ANO, pro tři pětiny seniorů by byl nevýhodný, 2017)

Valorizace má nadále probíhat podle růstu inflace a průměrné mzdy a chtějí prosadit dřívější odchod do důchodu pro lidi, kteří pracují v náročných profesích. Také by měla být zvýhodněna doba péče o dítě či jinou závislou osobu. (Havliigerová, 2017)

Další strany, například ODS, chtěly zavést systém společného důchodového pojištění manželů, možnost odvodu 1 % jako příspěvek např. rodičům, kteří už jsou v důchodu a zvýšit daňové zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří přispívají svým zaměstnancům na penzijní spoření. (Havliigerová, 2017)

Žádná ze stran nenavrhovala, aby byl změněn věk odchodu do důchodu, ten zůstává ve věku 65 let.

V plánu reformy je také oddělení příjmů a výdajů na penze od státního rozpočtu. Vznikl by samostatný důchodový účet, který by spravovala veřejná důchodová pojišťovna.

V současnosti odvody na penze i výplata penzí probíhá ze státního rozpočtu, důchodový účet není oddělený. Dlouhou dobu jsou výdaje vyšší než příjmy. Oddělení zdůvodňuje ministryně práce a sociálních věcí Jaroslava Němcová: *"aby bylo zajištěno, že i v dobách, kdy se republice nebude dařit hospodářsky, budou peníze na důchody."*

Na veřejnou důchodovou pojišťovnu by se mohla přeměnit Česká správa sociálního zabezpečení. Nároky na penzi by měly být zachovány, stejně tak jako stabilita a nízká nákladovost systému.

(Oddělíme penze od státního rozpočtu, avizuje budoucí ministryně práce Němcová, 2017)

Návrh reformy by stanovil tzv. standart plošného zabezpečení ve stáří na principu solidarity. Plošné zabezpečení by zajistil rovný důchod od státu a zásluhovost by se odvíjela podle výše odvodů. (Program vlády: Po reformě plošný důchod a k tomu penze z odvodů, 2017)

4 Vlastní práce

Praktická část práce obsahuje modelové příklady výpočtu výše starobního důchodu v různých situacích a jejich následnou komparaci. Jedná se o příklady žadatelů o starobní důchod s rozdílnými příjmy, žadatelů, kteří odcházejí do důchodu při dosažení důchodového věku a při předčasném odchodu do důchodu. Poté je proveden výpočet důchodu, jestliže si daná osoba spořila v rámci druhého pilíře a jak to je nyní, když už druhý pilíř neexistuje. Jeden z modelových příkladů je zaměřen na žadatele, který pracoval ve více členských zemích EU. Příklady jsou počítány dle údajů platných v roce 2017.

K některým výpočtům je použita důchodová kalkulačka z webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí a kalkulačka doplňkového penzijního spoření ve III. pilíři z webových stránek Finance.cz

4.1 Modelový příklad č. 1 – starobní důchod

Základem pro výpočet každého důchodu jsou roční příjmy pojištěnce (vyměřovací základ). Tento vyměřovací základ se násobí každý rok koeficientem nárůstu pro daný rok, aby se základ vyrovnal na mzdovou úroveň aktuálního roku. Zaokrouhluje se na koruny nahoru.

Pokud pojištěnec např. v roce 1987 vydělával 2 700 Kč měsíčně, jeho roční vyměřovací základ činí 32 400 Kč. Ten se vynásobí koeficientem daného roku – pro rok 1987 byl koeficient 9,3296 (viz příloha č. 2), získáme tak částku 302 279. Jelikož tento nárůstový koeficient se v roce 2016 snížil na hodnotu 1,0000, vyměřovací základ se pro toto období nemění. Pro zjednodušení je v modelových příkladech zadán úhrn ročních vyměřovacích základů, který je výsledkem součtu jednotlivých vyměřovacích základů a slouží pro výpočet průměrného denního výdělku.

Tabulka 5- Údaje pro 1. modelový příklad

Období	Úhrn ročních vyměřovacích základů	Celkový počet dní v daném období	Celková doba pojištění (i před rokem 1986)	Počet vyloučených dob
1986-2016	10 229 642	11 323	46 let	145

Zdroj: vlastní zpracování

Průměrný výdělek se počítá jako podíl úhrnu ročních vyměřovacích základů a celkovým počtem dní v daném období snížený o vyloučené doby. V příkladu to je $10\,229\,642 : (11\,323 - 145) = 915,16$ Kč.

K získání osobního vyměřovacího základu se vynásobí denní průměrný výdělek s průměrným počtem dní v měsíci, to je 30,4167 dle zákona o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Osobní vyměřovací základ tak činí 27 837 Kč. Tento základ se ještě musí upravit podle redukčních hranic. V roce 2017 je částka do první redukční hranice 12 423 Kč a ta se hodnotí v plné výši. Mezi první a druhou redukční hranicí se hodnotí 26 % z OVZ, v příkladu se jedná o částku 4007,64 ($0,26 \times (27\,837 - 12\,423)$).

Součtem částek, které se do výpočtu hodnotí, vyjde výpočtový základ, zde ve výši 16 431 Kč (zaokrouhleno na koruny nahoru).

Z výpočtového základu se počítá procentní výměra, která je za každý rok pojištění 1,5 %. Procentní výměra = doba pojištění (i s obdobím před rokem 1986) $\times 0,015 \times$ výpočtový základ. V tomto případě činí částka 11 338 Kč ($46 \text{ let} \times 0,015 \times 16\,431$), tedy 69 % z VPZ. Celkovou výši důchodu je součet základní a procentní výměry – $2\,550 + 11\,338 = 13\,888$ Kč

4.2 Modelový příklad č. 2 – situace s kráceným důchodem účastí ve 2. zrušeném pilíři

Další výpočet se týká pojištěnce, který se účastnil důchodového spoření a po zrušení pilíře si část, kterou odváděl ze státního pilíře nedoplatil, a tudíž se mu krátí důchod. Důchodové spoření existovalo v období od 1.1.2013 do 31.12.2015. V modelovém příkladu má pojištěnec důchodové spoření po celou tuto dobu, a částku po zrušení nedoplatil. Tyto tři roky se mu v rámci procentní výměry hodnotí pouze 1,2 %.

Tabulka 6 - Údaje pro 2. modelový příklad

Období	Úhrn ročních vyměřovacích základů	Celkový počet dní v daném období	Celková doba pojištění (i před rokem 1986)	Počet vyloučených dob
1986-2016	10 229 642	11 323	46 let	145

Zdroj: vlastní zpracování

Celkový počet dní pojištění (46 let, tedy i období před rokem 1986) je 16 790. Tři roky spoření je 1 095 dní, které musíme odečíst. Celkový počet dní se sníží na 15 695, což je 43 let pojištění bez důchodového spoření. Za těchto 43 let bude za každý rok pojištění stále náležet 1,5 %.

Tabulka 7- Výpočet důchodu č. 2

průměrný denní výdělek 10 229 642/(11 323-145)	915,16 Kč
OVZ	27 837 Kč
1. redukční hranice – 100 %	12 423 Kč
2. redukční hranice – 26 %	17 321,2 Kč
Výpočtový základ	16 431 Kč
Procentní výměra (43 x 1,5) + (3 x 1,2) = 68,1 %	11 190 Kč
Základní výměra	2 550
Celkový důchod	13 740

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Modelový příklad č. 3 – předčasný odchod do důchodu

V současné době lze využít možnosti odejít do důchodu předčasně. Lze jít až o 5 let dříve. Pro výpočet jsou použity stejné údaje jako u předchozího.

Tabulka 8 - Údaje pro modelový příklad č. 3

Období	Úhrn ročních vyměřovacích základů	Celkový počet dní v daném období	Celková doba pojištění (i před rokem 1986)	Počet vyloučených dob
1986-2016	10 229 642	11 323	46 let	145

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 9- Výpočet důchodu č. 3

průměrný denní výdělek 10 229 642/(11 323-145)	915,16 Kč
OVZ	27 837 Kč
1. redukční hranice – 100 %	12 423 Kč
2. redukční hranice – 26 %	17 321,2 Kč
výpočtový základ	16 431 Kč
Základní výměra	2 550 Kč
Procentní výměra po zkrácení (50,1 % z VPZ)	8 233 Kč
Celkový důchod	10 783 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.4 Modelový příklad č. 4 – výše důchodu při vysokých příjmech

Tabulka 10 - Údaje pro 4. modelový příklad

Období	Úhrn ročních vyměřovacích základů	Celkový počet dní v daném období	Celková doba pojištění (i před rokem 1986)	Počet vyloučených dob
1986-2016	40 091 547	11 323	47 let	45

Zdroj: vlastní zpracování

V tomto případě se jedná o osobu, jejíž roční příjem převážně přesahuje 1 milion korun. Postup výpočtu je stejný jako u předchozího příkladu.

Tabulka 11- Výpočet důchodu č. 4

Denní průměrný výdělek	3 555 Kč
OVZ (40 091 547/(11 323-45))	108 127 Kč
1. redukční hranice – 100 %	12 423 Kč
2. redukční hranice – 26 % (26/100 x (108 127 – 12 423))	24 883, 04 Kč
výpočtový základ (24 883,04 + 12 423)	37 307 Kč
Procentní výměra (47 x 0,015 x 37 307) = 70,50 % z VPZ	26 302 Kč
Základní výměra	2 550 Kč
Celkový důchod	28 852 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 Modelový příklad č. 5 – důchodové pojištění v zemích EU

V tomto modelovém příkladu žadatel pracoval 12 let ve Španělsku a 34 let v Česku. Jeho důchod se bude skládat z výplat z obou zemí. V ani jedné zemi nedosáhne požadované doby pojištění, proto se přihlédne k oběma dobám pojištění v členských státech.

Ve Španělsku se vypočítá výše důchodových dávek za celou dobu pojištění – tedy i s dobou v ČR. Celkem se jedná o 46 let. Poté se z této doby se vypočítá poměrná část za období, které byl ve Španělsku skutečně pojištěn, to je $12/46 = 26\%$). Pro příklad je použit průměrný důchod ve Španělsku z roku 2016, 23 700 Kč. Poměrná část důchodu ze Španělska by činila 6 162 Kč.

To samé se provede i v ČR, poměrná část důchodu vyplácená zde bude $34/46$ (74 %).

Z prvního modelového příkladu je výsledná částka důchodu po 46 letech pojištění 13 888 korun. Částka vyplácená z ČR by činila 10 277 Kč. Celkový důchod by byl 16 439 Kč.

4.6 Valorizace 2018

Na začátku každého roku dochází k valorizaci důchodu. Tento rok se základní výměra zvýšila na 2 700 Kč a procentní výměra se zvýšila o 3,5 %. Důchodci v modelových příkladech budou od začátku roku 2018 dostávat tyto částky:

Tabulka 12- Výše důchodů po valorizaci

Modelový příklad č.	Základní výměra	Procentní výměra po zvýšení	Celkový důchod
1	2 700	11 735	14 435
2	2 700	11 582	14 282
3	2 700	8 522	11 222
4	2 700	27 223	29 923
5	2 700	11 735	14 435*

Zdroj: vlastní zpracování

*Z této částky důchodce dostane 74 %, tedy 10 682 korun.

V době, kdy zvýšení důchodů záviselo na rozhodnutí vlády, se měnila převážně jen procentní výměra a základní zůstávala dlouho stejná. Až od roku 2006 stále roste. (viz. Příloha č. 4) Přesto, že dochází ke zvyšování důchodů, roste průměrný důchod, roste průměrná mzda, náhradový poměr mezi průměrným důchodem a průměrnou mzdou klesá. Problémem je, že průměrné mzdy většina lidí nedosahuje, neboť je ovlivněna vysokými platy podnikatelů a ředitelů velkých firem. Výše průměrného důchodu tímto ovlivněna není, díky redukčním hranicím vysokých příjmů.

Tabulka 13 - Průměrná výše starobního důchodu

k 31. 12.	2013	2014	2015	2016	2017*
průměrný důchod	10 970	11 075	11 348	11 460	11 807

Zdroj: výroční zpráva ČSSZ

*údaj k 30.6.2017

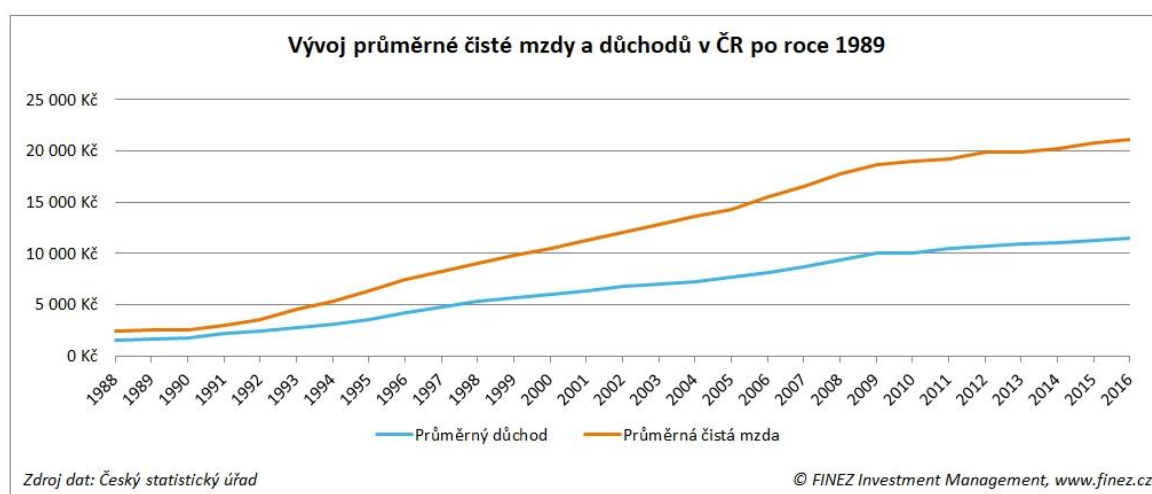
Tabulka 14 - Průměrná výše mzdy

	2013	2014	2015	2016	2017*
průměrná mzda	25 128	25 868	26 467	27 589	28 761

Zdroj: vlastní zpracování, údaje z ČSÚ

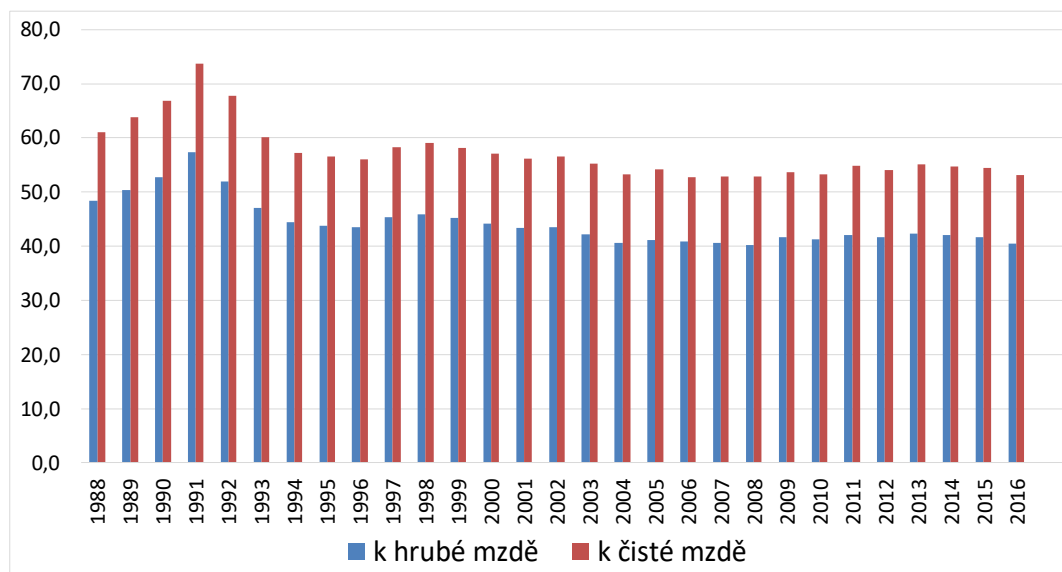
*údaj k 3. čtvrtletí 2017

Obrázek 2 - Vývoj průměrné čisté mzdy a důchodů v ČR po roce 1989

Zdroj: Životní úroveň: Od roku 1989 se máme každý rok lépe | Peníze.cz. *Peníze.cz - Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně*[online]. Copyright © 2000 [cit. 05.02.2018]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/inflace/324637-zivotni-uroven-od-roku-1989-se-mame-kazdy-rok-lepe>

Obrázek 3 - Relace důchodu ke mzdě

Zdroj: vlastní zpracování, údaje z ČSÚ (viz Příloha č. 3)

4.7 Spoření

Jednou z možností, jak vhodně doplnit výši starobního důchodu, je spoření v třetím důchodovém pilíři doplňkového penzijního spoření. Stát tento druh spoření podporuje státními příspěvky. Fiktivní žadatelé z modelových příkladů si spořili 40 let, jejich důchodový věk je 65 let. Z naspořené částky chtějí žadatelé čerpat alespoň 20 let, do věku 85 let.

V příkladech je počítáno s 4 % ročním zhodnocením, výše naspořených částek je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 15 - Vklady, naspořené částky a následná měsíční renta v rámci doplňkového penzijního spoření*

výše vkladu	300	500	1000
naspořená částka	454 355	733 958	1 432 966
měsíční renta	2 000	3 000	6 000

Zdroj: vlastní zpracování, kalkulačka z Finance.cz

* Výpočet zahrnuje státní příspěvky a jejich zhodnocení, výše naspořené částky není zdaněna.

5 Výsledky a diskuse

Tabulka 16- Shrnutí výsledků

Modelový příklad č.	Měsíční příjem	Starobní důchod	Starobní důchod po valorizaci	Spoření	Důchod + renta ze spoření
1	19 000	13 888	14 435	300	16 435
2	19 000	13 740	14 282	500	17 282
3	19 000	10 783	11 222	300	13 222
4	70 000	28 852	29 923	1 000	34 923
5	19 000	16 439	16 844	1 000	21 844

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 17- Výše procentní výměry

Procentní výměra	Př. č. 1	Př. č. 2	Př. č. 3	Př. č. 4
v %	69	68,1	50,1	70,50
částka	11 338	11 190	8 233	26 302

Zdroj: vlastní zpracování

Pro většinu modelových příkladů jsou použity stejné údaje. Měsíční příjem činí odhadem 19 000 Kč. V prvním případě výpočet nic neomezuje. Tato částka se pohybuje mírně nad průměrným důchodem v České republice. Valorizací se důchod zvýší o 547 korun, důchod oproti původním příjmům je o 4 565 korun nižší.

Druhý nejnižší důchod bude pobírat žadatel, který si spořil v rámci druhého pilíře důchodového spoření a žadatel si částku po zrušení pilíře zpětně nedopltil do prvního pilíře. Vliv na snížení má procentní výměra, která se kvůli spoření zkrátí o 1,1 %. Nejedná se o závratnou částku, důchod se sníží o 148 korun. Ročně tak důchodce přichází o 1 776 korun. Při pobírání důchodu po dobu 20 let přichází o 35 520 korun.

Valorizací se důchod navýší o 542 korun. Rozdíl mezi původním měsíčním příjmem a důchodem je 4 718 korun.

Nejnižší důchod bude pobírat žadatel, který chce odejít do důchodu o pět let dříve. Snížení částky je způsobeno především výrazným zkrácením procentní výměry, která se z 69 % (výše procentní výměry v případě odchodu do důchodu při dosažení důchodového věku) sníží o 18,9 % na 50,1 %. Výše důchodu je menší o 3 105 korun. Žadatel tak přichází o 37 260 korun ročně. Pokud by důchod pobíral 20 let (stejně jako spoření), přichází tak o 745 200 korun.

V rámci valorizace se důchod zvýší o 439 korun. Rozdíl mezi původním příjmem z pracovní činnosti a důchodem je 7 778 korun.

Nejvyšší důchodovou dávkou dostane žadatel s nejvyššími příjmy. Po valorizaci se jeho důchod zvýší o 1 071 korun. Především z důvodu redukčních hranic jeho důchodová dávka bude o 40 077 korun nižší, než byl původní příjem z pracovní činnosti.

Díky členství v Evropské unii se občané mohou volně pohybovat po dalších členských zemích a také v nich pracovat, platit si pojištění a mít nárok na důchodové zabezpečení. Jestliže žadatel pracoval v několika členských státech a platil si v nich pojištění déle než jeden rok, má nárok na výplatu poměrné části důchodu z těchto zemí. V každé zemi EU se liší doba, kterou musí mít důchodci odpracovanou, aby měli nárok na starobní důchod. V modelovém příkladu se důchod skládá z důchodu ze dvou zemí evropské unie. Procesem valorizace získá důchodce o 405 korun více. Rozdíl oproti původním příjmům činí 2 156 korun. Tato částka by měla být brána spíše odhadem, jelikož není znám přesný postup výpočtu důchodu ze Španělska.

Nejlepší možností, jak dosáhnout uspokojivého příjmu v důchodu, je spořit si minimálně tisíc korun měsíčně. Vysoké částky u tisícikorunové úložky je však dosaženo až po 40 letech spoření v třetím pilíři důchodového pojištění. Při spoření nižších částek je výše úspor velmi nízká. Při úložce 300 korun měsíčně se výše úspor pohybuje kolem 450 tisíc korun. Renta z této částky je na 20 let 2 000 korun. Pokud by důchodce chtěl čerpat větší částku, například 5 000 korun měsíčně, peníze by mu nevystačili ani na 10 let.

6 Závěr

Důchod se týká každého občana v České republice. Skoro každý z nás jednou dosáhne důchodového věku a bude si žádat o starobní, či jiný důchod. Při splnění potřebné doby pojištění bude mít nárok na důchod a po přiznání bude očekávat dávku, kterou mu stát vyplatí. I po přiznání starobního důchodu může důchodce nadále pracovat.

V teoretické části byly shrnuty a vysvětleny pilíře důchodového systému České republiky, jak fungují a jakými hlavními změnami od roku 1993 prošly. Na konci byla podrobně rozebrána malá a velká důchodová reforma, která systémem v poslední době nejvíce otrásla, avšak dala najevo, že lidé o tento způsob spoření nemají velký zájem. Další velkou navrhovanou změnou v současnosti je oddělení důchodového účtu od státního rozpočtu a zvýšení základní výměry na deset procent. Pokud se tak stane, důchody se zvýší přibližně o 300 korun měsíčně. Důchod by se zvyšoval úplně všem. S tímto zvýšením však dojde i k nárůstu výdajů na důchody. V roce 2017 dosáhla Česká republika nejnižší nezaměstnanosti v Evropské unii. Tento trend i nadále pokračuje. Díky tomu se zvýší odvody a důchodový účet by měl být po dlouhé době v přebytku. Nadále však platí nepříznivý demografický vývoj, který důchodový systém ovlivňuje.

Dále byly vysvětleny základní pojmy související s výpočtem důchodu a požadavky, které jsou nutné ke splnění nároku především na starobní důchod. Vysvětlen je postup při výpočtu v případě, že si žadatel spořil do druhého zrušeného pilíře důchodového spoření, ale také byl vysvětlen případ, pokud žadatel pracuje v jiné zemi, která je v Evropské unii.

S důchodovým systémem velmi úzce souvisí spoření. Proto jsou v práci zahrnuty spotřební výdaje a základní možnosti, jak si lze během života spořit.

V praktické části byl ukázán základní postup při výpočtu důchodové dávky starobní důchod a to, jak se dále postupuje v různých situacích. Výsledky byly porovnány jak mezi sebou, tak s předchozími příjmy důchodce. Poté byly přepočítány dle lednové valorizace a byly doplněny rentou ze spoření.

Velikost důchodové dávky nejvíce ovlivňuje procentní výměra, která se odvíjí podle výše příjmů a počtu let pracovní činnosti. Především v případě předčasného odchodu do důchodu procentní výměra silně ovlivní výši důchodu snížením.

Naopak, pokud důchodce i při pobírání starobního důchodu nadále pracuje, procentní výměra se zvyšuje. Zvýšení ovšem není tolik výrazné jako v případě snížení při předčasném odchodu do důchodu.

Další vliv na zvýšení důchodové částky má valorizace. Dříve záleželo na rozhodnutí vlády, dnes je pro stanovení zvýšení použit vzorec. V roce 2018 se důchody zvýšily v průměru o 400 korun.

V některých případech, především u žadatelů s vysokými příjmy by vyplácená důchodová dávka mohla stačit na pokrytí potřeb v důchodu. Výhodou těchto lidí je možnost začít si spořit později větší částky. Ale spíše převládá počet důchodců, kteří mají průměrnou výši důchodu. Proto je dobré si zároveň spořit. Buď již zmíněnými investicemi, prodejem majetku nebo spořením ve všech jeho formách. Existuje mnoho firem a společností, které nabízí penzijní účty a další možnosti spoření. Také mnoho zaměstnavatelů svým zaměstnancům nabízí možnost příspěvku na důchodové spoření. Atraktivní nabídkou spoření do třetího pilíře je podpora státu i možnost podpory zaměstnavatele, ale při ukládání nízkých částek bude renta z úspor také nízká a státní důchod se tak o mnoho nenavýší.

Jak vyplývá z příkladů, při ukládání minimálních částek se i po 40 letech spoření nedostane důchodcům vysoké renty. Je třeba si uvědomit, že ačkoliv stát určitou část příjmů zajistí, nebudou tak vysoké. Začít spořit by se mělo co nejdříve. I přesto mladí lidé stále upřednostňují současnou spotřebu a na stáří si stranou nedávají. Na druhou stranu, pro mnoho z nich je těžko představitelné, že si ze své první výplaty mají dát stranou na důchod. V pokročilejším věku, s placením hypotéky, s dětmi a s uspokojováním základních potřeb je náročné si dávat stranou vysoké částky, které by mohly zajistit vysokou rentu. Spořit si včas může zajistit, že spotřeba ve stáří bude dostatečně pokryta a důchodce nebude závislý pouze na státním důchodu.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BREJCHA, Aleš a Václav ŠANTRŮČEK. *Právo důchodového pojištění*. Praha : Linde, 1998. 427 s. ISBN 80-720-1124-3.

JANDA, Josef. *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*. Praha : Grada, 2012. 197 s. ISBN 978-80-247-4400-1.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia. 2015. 537 s. ISBN 97880-7478-921-2.

LOUŽEK, Marek, *Důchodová reforma*. Praha : Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013. 77 s. ISBN 978-80-86729-92-3.

Pensions: old-age, disability, survivor's: Basic information. 1. ed. Praha: Ministry of Labour and Social Affairs. 1996. ISBN 80-85529-25-4

RÁKOSNÍK, Jakub a Igor TOMEŠ. *Sociální stát v Československu: právně-institucionální vývoj v letech*. Praha : Auditorium, 2012. 416 s. ISBN 978-80-87284-30-8.

RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření*. Úvaly : Systemia s. r. o. 2013. 137 s. ISBN 978-80-260-3892-4.

RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc : ANAG, 2013. 376 s. ISBN 978-80-7263-821-5.

SLANÝ, Antonín a Vojtěch KREBS. *Sociální ochrana a důchodový systém*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. 2004. 70 s. ISBN 80-210-3390-8.

SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha : Grada, 2012. 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7.

ŠTANGOVÁ, Věra a Petr TRÖSTER. *Vývojové trendy důchodových reforem v Evropě = Les tendances de développement des réformes des pensions en Europe*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ed.,2010. 68 s. ISBN 978-80-87146-34-7.

VANČUROVÁ, Alena, KLAZAR, Stanislav. Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI. 2008. 121 s. Vzdělání a certifikace účetních. ISBN 978-80-7357-381-2.

VOSTATEK, Jaroslav. Penzijní teorie a politika. 1. vyd. Praha : C. H. Beck. 2016. 267 s. ISBN 978-80-7400-571-8.

7.2 Internetové zdroje

II. pilíř-Důchodové spoření (ukončení), 2013. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>

BENEŠ, Jan. *Zájem o druhý pilíř se mírně zvýšil. Očekávání ale nesplnil*. [online], In: *IROZHLAS*. 2. července, 2017 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/zajem-o-druhy-pilir-se-mirne-zvysil-ocakavani-ale-nesplnil-201307020943_mkopp

Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © [cit. 07.02.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45948568/130055170601a.pdf/29133be8-3859-4e27-9180-ee658489db7b?version=1.0>

HAVLIGEROVÁ, Jana, 2017. *Penze změny nečekají, ať už volby dopadnou jakkoliv. Strany se bojí reformy*. [online], In: *E15.cz* 14. září 2017 [cit. 2017-11-12]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/volby/volby-2017/penze-zmeny-necekaji-at-uz-volby-dopadnou-jakkoliv-strany-se-boji-reformy-1337436>

Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2015, 2016. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*[online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/22672>

Informace pro občany, 2015. In: *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane>

Jak pobírat důchod ze zemí EU?, In: *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/jak-pobirat-duchod-ze-zemi-eu/>

JANSOVÁ, Lenka; KOTTOVÁ Anna. *Vláda schválila zrušení druhého pilíře důchodového spoření* [online], In: *iROZHLAS*. 18. května, 2017 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vlada-schvalila-zruseni-druheho-pilire-duchodoveho-sporeni_201505181413_akottova

Oddělíme penze od státního rozpočtu, avizuje budoucí ministryně práce Němcová, 2017. In: *Zpravy.tiscali.cz* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://zpravy.tiscali.cz/oddelime-penze-od-statniho-rozpoctu-avizuje-budouci-ministryne-prace-nemcova-306471>

Plán na zvýšení penze podle ANO, pro tři pětiny seniorů by byl nevýhodný, 2017. In: *Echo24.cz – Názorový deník* [online]. [cit. 2017-11-12].

Dostupné z: <https://echo24.cz/a/p9rf8/plan-na-zvyseni-penze-podle-ano-pro-tri-petiny-senioru-by-byl-nevyhodny#disqusAnchor>

Podání žádosti o důchod, 2017. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/podani-zadosti-o-duchod.htm>

Program vlády: Po reformě plošný důchod a k tomu penze z odvodů, 2017. In: *České noviny* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/program-vlady-po-reforme-plosny-duchod-a-k-tomu-penze-z-odvodu/1565363>

Sbírka zákonů a sbírka mezinárodních smluv, 2017. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=203/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Starobní důchody, 2017. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Státní důchod ze zahraničí, 2018. Europa.eu [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: Jak pobírat důchod ze zemí EU? In: *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/jak-pobirat-duchod-ze-zemi-eu/>

SVOBODA, Luděk, 2017. Jak si přilepšit k důchodu? In: *Akademie věd České republiky* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: Jak si přilepšit k důchodu? - Akademie věd České republiky. [online]. Copyright © Středisko společných činností AV ČR [cit. 07.02.2018]. Dostupné z: <http://www.avcr.cz/cs/pro-media/aktuality/Jak-si-prilepsit-k-duchodu/>

Vláda zvýšila důchody o 475 korun, vzrostou i platy ve veřejné sféře, 2017. In: *České noviny* [online]. 25.9.2017 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-zvysila-duchody-o-475-korun-vzrostou-i-platy-ve-verejne-sfere-/1530296>

Výpočet pojistného: Maximální vyměřovací základ, 2016. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-nasocialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/vypocet-pojistneho.htm>

Zákon o důchodovém pojištění - Díl druhý - Výše starobního důchodu - In: *Podnikatel.cz*. Podnikatel.cz - průvodce vaším podnikáním [online]. Copyright © 2007 [cit. 11.02.2018]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-155-1995-sb-o-duchodovem-pojisteni/f1628571/>

ZÁMEČNÍKOVÁ, Jana, 2016. První senioři si užívají zpětné hypotéky. In: *Hypindex.cz* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://www.hypindex.cz/clanky/prvni-seniori-si-uzivaji-zpetne-hypoteky/>

8 Přílohy

Příloha č. 1 Důchodový věk

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	Mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Zdroj: (Sbírka zákonů a sbírka mezinárodních smluv, 2017)

Příloha č. 2 Koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu při stanovení ročních vyměřovacích základů

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1986	8,4807	8,7326	8,7523	8,9778	9,1111	9,5248
1987	8,3069	8,5537	8,5730	8,7938	8,9244	9,3296
1988	8,1217	8,3630	8,3819	8,5978	8,7255	9,1216
1989	7,9296	8,1651	8,1836	8,3944	8,5190	8,9058
1990	7,6496	7,8769	7,8947	8,0980	8,2183	8,5914
1991	6,6289	6,8258	6,8412	7,0174	7,1217	7,4450
1992	5,4127	5,5735	5,5861	5,7300	5,8151	6,0791
1993	4,3212	4,4496	4,4597	4,5745	4,6425	4,8533
1994	3,6451	3,7534	3,7619	3,8588	3,9161	4,0939
1995	3,0760	3,1673	3,1745	3,2563	3,3046	3,4546
1996	2,5978	2,6750	2,6811	2,7501	2,7910	2,9177
1997	2,3501	2,4199	2,4254	2,4879	2,5248	2,6394
1998	2,1497	2,2136	2,2186	2,2757	2,3095	2,4144
1999	1,9863	2,0453	2,0499	2,1027	2,1340	2,2308
2000	1,8634	1,9187	1,9230	1,9726	2,0019	2,0928
2001	1,7170	1,7680	1,7720	1,8176	1,8446	1,9284
2002	1,5999	1,6475	1,6512	1,6937	1,7189	1,7969
2003	1,4990	1,5435	1,5470	1,5869	1,6104	1,6835
2004	1,4057	1,4475	1,4507	1,4881	1,5102	1,5788
2005	1,3364	1,3761	1,3792	1,4148	1,4358	1,5010
2006	1,2537	1,2909	1,2939	1,3272	1,3469	1,4080
2007	1,1677	1,2024	1,2051	1,2361	1,2545	1,3114
2008	1,0798	1,1118	1,1143	1,1430	1,1600	1,2127
2009	1,0434	1,0744	1,0768	1,1046	1,1210	1,1719
2010	1,0249	1,0553	1,0577	1,0850	1,1011	1,1511
2011	1,0000	1,0315	1,0338	1,0605	1,0762	1,1251
2012	–	1,0000	1,0015	1,0273	1,0246	1,0899
2013		–	1,0000	1,0273	1,0246	1,0899
2014			–	1,0000	1,0246	1,0711
2015					1,0000	1,0396
2016						1,0000

Zdroj: PŘIB, Jan, 2017. Koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu při stanovení ročních vyměřovacích základů. In: Pam.cz: práce a mzdy profí [online]. [cit. 2017-11-23]. Dostupné z: <https://www.pamprofi.cz/33/koeficienty-narustu-vseobecneho-vymerovaciho-zakladu-pri-stanoveni-rocnich-vymerovacich-zakladu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EqaHonHoi3WA72mmPIAqoEj2ZspOsA8wwA/>

Příloha č. 3 Relace průměrného důchodu k průměrné mzdě

Tab. 13.07 Relace průměrného důchodu k průměrné mzdě (včetně SVP)

Zdroj: MPSV, ČSÚ

	Průměrný důchod ¹⁾	Průměrná mzda		Relace důchodu ke mzdě (%)	
		hrubá ²⁾	čistá ³⁾	hrubé	čisté
1988	1 496	3 095	2 451	48,3	61,0
1989	1 598	3 170	2 504	50,4	63,8
1990	1 731	3 286	2 586	52,7	66,9
1991	2 176	3 792	2 952	57,4	73,7
1992	2 413	4 644	3 563	52,0	67,7
1993	2 734	5 817	4 551	47,0	60,1
1994	3 059	6 896	5 351	44,4	57,2
1995	3 578	8 172	6 318	43,8	56,6
1996	4 213	9 676	7 520	43,5	56,0
1997	4 840	10 696	8 308	45,3	58,3
1998	5 367	11 693	9 090	45,9	59,0
1999	5 724	12 655	9 842	45,2	58,2
2000	5 962	13 490	10 447	44,2	57,1
2001	6 352	14 640	11 324	43,4	56,1
2002	6 830	15 711	12 082	43,5	56,5
2003	7 071	16 769	12 807	42,2	55,2
2004	7 256	17 882	13 601	40,6	53,3
2005	7 728	18 809	14 252	41,1	54,2
2006	8 173	20 050	15 506	40,8	52,7
2007	8 736	21 527	16 509	40,6	52,9
2008	9 347	23 280	17 714	40,2	52,8
2009	10 028	24 091	18 665	41,6	53,7
2010	10 093	24 526	18 962	41,2	53,2
2011	10 543	25 093	19 246	42,0	54,8
2012	10 770	25 903	19 903	41,6	54,1
2013	10 962	25 903	19 903	42,3	55,1
2014	11 065	26 357	20 216	42,0	54,7
2015	11 331	27 156	20 777	41,7	54,5
2016	11 439	28 250	21 526	40,5	53,1

¹⁾ průměrný důchod je měsíční průměr roční výplaty samostatně vypláceného starobního důchodu (bez pozůstalostního)

²⁾ jako průměrná hrubá mzda je uveden všeobecný vyměřovací základ (§17 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.) stanovený nařízením vlády ve výši průměrné měsíční mzdy zjištěné Českým statistickým úřadem

³⁾ průměrná čistá mzda je průměrná hrubá mzda snížená o této mzdě odpovídající daň z příjmu a o pojistné zdravotního a sociálního pojištění

Častky mezd a důchodů jsou zvýšeny o státní vyrovnávací příspěvek v dobách, kdy náleží

Zdroj: Česká republika od roku 1989 v číslech - 2016 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn>

Příloha č. 4

Rok	Důchody přiznané	ZV	PV
1997	-	1 260	8
1998	do 31.12.95	1 310	9
	od 1.1.96		5
1999	do 31.12.95	1 310	7,5
	od 1.1.96		5
2000	do 31.12.95	1 310	9
	od 1.1.96		5
2001	do 31.12.95	1 310	11
	od 1.1.96		8
2003	do 31.12.95	1 310	4
	od 1.1.96		3,8
2004		1 310	2,5
2005		1 310	5,4
2006	do 31.12.95	1 470	6
	od 1.1.96		4
2007	do 31.12.95	1 570	5,6
	od 1.1.96		6,6
01.01.2008	-	1 700	3
01.08.2008	-	2 170	-
2009	-	2 170	4,4
2011	-	2 230	3,9
2012	-	2 270	1,6
2013	-	2 330	0,9
2014	-	2 340	0,4
2015	-	2 400	1,6
2016	-	2 440	-
2017	-	2 550	2,2
2018	-	2 700	3,5

Zdroj: vlastní zpracování, údaje z MPSV